

832
1952

რვაენი

ფრთვა

“ NOTRE DRAPEAU ”

Directeur: MICHEL STOUROUA.

N° 11

პარტიის

ბიუროსთვის

Paris.

1952

ს ა გ ზ ო ტ ა მ ო მ ა ვ ა ლ ი :

საბჭოთა მომავალი სწრაფი ნაბიჯით მიექანება გაქრობისაკენ. მის წინააღმდეგ ირანზედა ვეროპა-ამერიკა. დგება ერთი ვეროპიული სამხედრო ბანაკი, რასაც ემატება დასავლეთი გერმანიის ჯარი. ამათი დროშა—თავისუფლება ხალხების, განთავისუფლება დამონებულთა. ასეთებია დღეს მხოლოდ საბჭოთა იმპერიაში. მოსკოვი განმარტოვებულია პოლიტიკურათ და მხედრულათ. ჩინელთა იმედი მათ ვერ ექნებათ, ისინი არასოდეს არ წარმოადგენდენ სამხედრო ძალას, მან ვერ დაიპყრო კუნძული ფორმოზა, სადაც ბინადრობს ჩანკაიშეკის მთავრობა. საბჭოები იქიდან იარაღით დახმარებას ვერ მიიღებენ.

აი ამ ახალ საერთაშორისო მდგომარეობამ შეაცვლევინა მოსკოვს თავისი საგარეო პოლიტიკა, ის გამოდის მშვიდობიანობის მედროშეთ. ვიშინსკი სწორეთ ამ დროშით გამოვიდა შეერთებულ ერთა კონგრესზე და მოითხოვა მშვიდობიანობის დამყარება მსოფლიოში. მისი გამოხვლა დარჩა ხმად მლალადებლისა. არავინ დაიჯერა კომუნისტური მთავრობის მშვიდობიანობა. მოსკოველთა მთელი საშინაო და საგარეო მუშაობა წარმოებს ერთ ხაზზე—ვეროპის გასაბჭოება, ხოლო ეს განხორციელდება ზავით თუ ომით ეს გარემოებათა საქმეა. რაცკი დააჩქარებს ამ პროცესს, შეიყვანს დასავლეთს აღმოსავლეთის საყარაულოში და მით გააბატონებს სტალინს მსოფლიოზე—არის და იქნება მიზანი მოსკოველთა მუდმივი მუშაობის.

ამ დროშის მოხსნა იქნება დასაჯერებელი მხოლოდ ერთ შემთხვევაში: თუ მოსკოვი შეუდგება შინაგან ძირითად ცვლილებებს—ეკონომიურს, პოლიტიკურს, ეროვნულს—ერთი სიტყვით დადგება რეფორმების გზაზე. რუსეთის გავეროპილება, მისი მსოფლიო კალაპოტში მოქცევა—ერთადერთი საბუთია ბოლშევიკების სამშვიდობო საერთაშორისო ურთიერთობის. სანამ ეს არ არის, ხოლო რაც არის მიიმართება სწორეთ საწინააღმდეგო გზით—მანამდე ვეროპა-ამერიკის სამხედრო მზადება არ შეწყდება, ვერ შეწყდება. ვიშინსკის საპროტესტო ნოტა ამერიკის მიმართ—ნუ ერევით რუსეთის შინაურ საქმეებშიო იყო მეტათ ხეპრული და სამარცხვინო გამოხვლა. ერთი მთავრობის მეორე მთავრობის საქმეებში ჩარევა დაიწყო სწორედ მოსკოვმა, გაიჩინა ყველა სახელმწიფოში, ყველა ერში თავისი ბოლშევიკური რანშები და მათი საშუალებით შეეცადა ვეროპის გასაბჭოებას. ეს რანშები დღესაც არსებობდენ ყოველგან, თუმცა გავლენა და ძალა დაეკარგათ. კომუნისტური მიმართულება დიდათ დასუსტდა მუშათა კლასში, ზოგან მთლათ დავარდა, როგორც მაგალითად ინგლისში და ამერიკაში, ხოლო საფრანგეთში მათი დეპუტატთა რიცხვი ასამდე ჩამოქვეითდა:

30261

ერთი სიტყვით, მოსკოვმა დაკარგა როგორც საგარეო ძალა, ისე საშინაო და მიექანება უფსკრულისაკენ.

კაცობრიობის განვითარება არ ხდება ორი მოპირდაპირე ხაზით. თუ რამე ამის მზავისი დაიწყა, ჩქარა ფეხს მოიტეხს ერთი მათგანი და ბატონდება მეორე. ასეთი მოვლენაა დღესაც. ცივილიზაცია მიდის ორი გზით—მოსკოურის და ევროპის. საბჭოელთ სწამთ, რომ საბოლოოთ ისინი გაიმარჯვებენ და დასავლეთის ცივილიზაციის ალაგას ააგებენ თავისას. მაგრამ ამ სამოსკოვო ცივილიზაციაში ახალი არაფერია, დესპოტია, ძალმომრეობა იყო წინეთაც, დღესაც არის აგერეგერ. აი ეს რეაქციონური წასული დაამხო ახალმა ცივილიზაციამ, რაიცა დღეს გაბატონებულია დასავლეთში. ახალი მოსკოვიადა არის განმეორება ძველის, დაბრუნება ივანე მრისხანეს დროისაკენ, აღდგენა დიდი ხანია დამარხული სახელმწიფო პოლიტიკის.

დღეს ამ მკვდრებით აღდგენილ მოსკოვიადას ეპირდაპირდებიან თავისუფალი ხალხები, მის დასანგრევათ ემზადება ევროპა—ამერიკა. მათ ხელს უწყობს კომუნისმის დავარდნა დასავლეთში, მოსკოვს გამოეთიშა ყოველგან მშრომელთა კლასი; მათ ალაგს ამ ქაშათ იჭერს აზია-აფრიკის მცხოვრებნი თავისი ნაციონალური მოძრაობით. ბოლშევიკები ახლა აქეძებენ სამუშაო ნიადაგს, სურთ ევროპის განდევნა ამ ქვეყნებიდან და მათი ალაგის თვითონ დაჭერა: აზიაში ააფრიალეს დროშა «აზია აზიელებს», ინდონეზიაში აშკარათ ეხმარებიან იარაღით ადგილობრივ აჯანყებებს საფრანგეთის წინააღმდეგ, აფრიკაში ტუნისელები ებრძვიან იარაღით საფრანგეთს, ეგვიპტეში და სპარსეთში ინგლისელებს—ერთი სიტყვით ყველა კალონია ამ ქაშათ აფორიაქებულია და საბჭოელები მათ ეხმარებიან. ამის ძირითადი წამალი ერთია: ევროპა უნდა გამოვიდეს ამ ქვეყნებიდან, დადგან მათთან სხვადასხვა ხელშეკრულება, უმთავრესათ ეკონომიური ხასიათის, ერთი სიტყვით განიმეორონ ინგლისის ახალი საკალონია პოლიტიკა ინდოეთში. ასეთ პირობებში მოსკოვს დაეკარგება გავლენა და იძულებული იქნება ჩაიკეტოს თავის სახლგრებში.

ერთი სიტყვით დღეს ბოლშევიზმს არსად არაფეთარი იდეური გავლენა არ აქვს. ის რუსეთშიაც არსებობს ძალით, ტერორით, დესპოტიური ზომებით. ახლა მას დარჩა ერთი გზა—ხელი შეუწყოს ნაციონალურ მოძრაობას დასავლეთის წინააღმდეგ. მაგრამ ყველამ იცის, რომ თვითონ დაიპყრო თავისუფალი ერები და მათი დახმარების ერთა თავისუფლების მოსაპოვებლათ აღარავის სჯერა.

ამნაირათ, დღეს ყველასათვის ნათელია რომ ბოლშევიზმი გაკოტრდა სოციალურათ, პოლიტიკურათ და ნაციონალურათ. ერთი მისი წაბიძგება და უფსკრულში გადავარდება.

ნ. ქ.

პატარაძის «ივერია».

ჩვენს წინა სტევს «ივერია»-ს მეოთხე ნომერი. ჩვენს პუბლიცისტკაში, მთელს ჩვენს მახსოვრობაში, ასეთ უმსგავსო და ბინძურ გამოსვლას ადვილი არ ქონია არც აქ, და არც იქ, საქართველოში. თუ რამე კი არსებობს დასმენის და ლანძღვაგინების მასალა—აქ ყველაფერია. ჩვენ ვრწმუნდებით, რომ საქმე არ გვაქვს არც პუბლიცისტკასთან და არც საზოგადო მოღვაწესთან. «ივერია»-ს ყველა სიბინძურის დეტალურათ გარჩევა—ეს იქნებოდა ჩვენი გაზეთის და ჩვენი ღირსების დამცირება. მაგრამ არ შეგვიძლია არ ავლნიშნოთ, რომ ამ გამოსვლით სავსებით დაგვირგვინდა ის მუშაობა, რომელიც ამ გაზეთმა თავის არსებობის მთავარ მიზნათ დაისახა.

ჩვენ ხშირად გვქონია შეხლა-შემოხლა ნაც.-დემოკრატიებთან. განსვენებული სპ. კედია—ეს იყო ჩვენი დიდი მოწინააღმდეგე, მაგრამ რაც მან დასტოვა, იმას ჩვენ არ ვთვლით და არც შეგვიძლია ჩავთვალოთ ჩვენს პოლიტიკურ მოწინააღმდეგეთ.

გაბაშვილი და პატარაძეა ამ საქმის მეთაური. ეს ამით აიღეს თავის თავზე წაბილწვა ჩვენი წარსულის; იმ წარსულის, რომლითაც ქართველ ხალხს შეუძლია იამაყოს 26 მაისი, რესპუბლიკა და მისი კონსტიტუცია, მისი აგრარული რეფორმა, მისი მუშათა კანონმდებლობა, მისი მართველობა, მისი მთავრობა, მისი მეთაური—ყოველივე ეს ასე უდიერათ წაბილწეს ყოველგვარ მორალის საზღვრების გადალახვით, ამ ორმა, უპასუხისმგებლო პირმა და ამავე დროს ბედავენ კიდევ საქართველოს სუვერენობის აღდგენისა და დასაცავათ გამოსვლას!

მთელი ჩვენი სამი წლის სახელმწიფოებრივი მუშაობა, ის მუშაობა, რომლის შესახებ საფრანგეთის პრემიერი ბრიანი «ალიების» უმაღლესი საბჭოს სახელით, ქართველ ერს საჯაროთ ეუბნებოდა—დიდის ალტაცებით ვადევნებთ თვალყურს თქვენს სახელმწიფოებრივ მუშაობასო, და რომელსაც ერიომ «აღმოსავლეთის ბელგია» უწოდა—ყოველივე ამას პატარაძე-გაბაშვილი ასე აფასებს: «ბოლშევიკების მიბაძვით ხოცავდენ მემამულეებს, «უსაქმურთ» ტყის საქრელათ გზავნიდენ, ბურჟუაზიას—სახლებს, ქარხნებს, ავეჯს, ჭურჭლებს და... შამპანიურსაც ართმევდენ და ასახლებდენ».ო და სხ. და სხ.

ანდა ნ. ჟორდანიას ეს ცოცხალი განსახიერება რუსეთის თვითმყრობელობის წინააღმდეგ ბრძოლისა, რომელმაც გზა გაუხსნა ქართველი ერის თავისუფლებას, შესაძლებელი გახადა 26 მაისი; კაცი, რომელიც ქვეყნის დაცემის შემდეგ ქართველი ერის დროშათ არის მიმჩნეული და, დღესაც, ამ საში-

ნელი რეჟიმის ქვეშ, ქართველი ხალხის ლეგენდათ არის გამ-
ხარობი; ამ ჩვენს ქვეყნის ერთადერთ პრეზიდენტს, ვილად უც-
ნობი, პოლიტიკურ უგვარტომო პატარიძე ბედავს და ისე
უდიერათ იხსენიებს, რომ თუ ქართველ ემიგრაციაში სულ
არ ჩამკვდარა ეროვნულ თავმოყვარეობის გრძობა, ასეთი
«პატრიოტი», და ასეთი «მოღვაწე» ქართველი ერის მოსის-
ხლე მტრის ბრმა იარაღათ უნდა იქნეს გამოცხადებული.

ნ. ჟორდანიას არავისგან დაცვა არ სჭირდება და მერე
ვისი თავდასხმისაგან! ის იყო და დარჩება საქართველოს ის-
ტორიის საუკეთესო და ბრწყინვალე ფურცლების მატარებ-
ლათ და თუ ჩვენ დღეს ამაზე გვიხდება ლაპარაკი—ეს მხო-
ლოდ იმისთვის, რომ ერთხელ, და ვფიქრობთ სამუდამოთ,
აღვნიშნათ იმ მდაბალ სულთა მოქმედება თუ მოღვაწეობა,
რომელსაც ადგილი აქვს ჩვენს ემიგრანტულ სინამდვილეში.

ჩვენ უნდა გავიმეოროთ, რომ ეს არაა მარტო ამ აღვირ-
წახსნილ პირთა ბოროტების გამომწვეურება. ჩვენთვის აშკა-
რაა, რომ ეს წინასწარ განძრახული გეგმის განხორციელებაა.
აქ მიზნათა დასახული ამ მთავარ ხერხემლის ჩატება, რომ
ბრძოლა ქართველი ხალხის უფლებების წინააღმდეგ გაად-
ვილდეს. სრულებით არაა საინტერესო საკითხი, არის თუ
არა პირდაპირი კავშირი მტერთან, მეტსაც ვიტყვი, არა
აქვს მნიშვნელობა იმას, რომ ისინი არიან თუ არა სამსახურ-
ში, ამას არც ვამტკიცებდით და არც აზრათ გვაქვს ეს ვამ-
ტკიცოთ, მაგრამ ერთი კი უდავოა: არსებითად და ობიექტი-
ურათ ისინი ამ მტრების ზრახვებს ახორციელებენ.

სიცრუეა ჟორდანიას პოლიტიკურ ემიგრანტებს სახლში
დაბრუნებას ურჩევდა, მაგრამ რომ ამისთანა «პოლიტიკურ
ემიგრანტებს», რომლებიც აქ, ემიგრაციაში, აკეთებენ იმ სა-
ქმეს, რომელიც იქ, საქართველოში კეთდება რეჟიმის მიერ,
რასაკვირველია, ასეთი ემიგრანტების აქ არსებობას არავი-
თარი გამართლება მართლაც რომ არ აქვს. ჟორდანიას და
მისი მთავრობის წინააღმდეგ ბრძოლისათვის ფულსაც იძლე-
ვიან და ჯილდოსაც...

ჩვენ სოც.-დემოკრატებს არ ვებრძვიით—სწორედ ისინი.
ვინ უნდათ შეიყვანონ შეცდომაში! ნუ თუ მართლა კვლიათ,
რომ ჩვენს ორგანიზაციაში მოიძებნება თუ გინდ ერთი, რომ-
მელიც ასეთი უმგვანო ხერხით შეცდომაში იქნება შეყვანი-
ლი! სწორედ რომ ნ. ჟორდანიას და მისი მთავრობის წინა-
აღმდეგ ბრძოლით, ისინი ებრძვიან იმ მთავარ ძალას, რომე-
ლიც ამ პოლიტიკური ლაშქრის ერთ-ერთი ნაწილია. ჩვენ
ვფიქრობთ, რომ არა მარტო სოციალ-დემოკრატები, არამედ
არც ერთ ქართველში, რომელ ჯგუფსაც არ უნდა ეკუთვნო-
დეს ის, თუ კი მას სულიერი კავშირი აქვს შერჩენილი თავის
ქვეყანასთან, არ შეუძლია უსაზღვრო ზიზღით არ შეხედოს
«ივერია»-ს ამ უმგვანო მანიფესტაციებს.

დღევანდელ საფათარაკო მომენტში, როდესაც ყოველ-

დღე მოსალოდნელია ორ ძალთა სამკედრო-სასიცოცხლო შეტაკება, რამაც ჩვენი ქვეყნის ბედი უნდა გადასწყვიტოს; როცა ქართველი ერის უზენაესი ინტერესი მოითხოვს ყველა ჩვენი სასიცოცხლო ძალების დაახლოვებას, მათ სულიერათ შეკვრას და ორგანიზაციულათ შეკავშირებას; როცა ეროვნული დისციპლინა გამხდარა ერთადერთ საშვალეობათ ჩვენი ფიზიკური გადარჩენისათვის—ასეთ დროს, ასეთ მომენტში, ამ ქართულ ბანაკში შემოტანა პირადი ბოღმის და პირადი შურისძიების—აი ეს უნდა იქნეს გამოცხადებული ეროვნულ ღალატათ და ამიდან უნდა გაიმიჯნოს ყოველი კეთილ სინდისიერი ქართველი, თუ მას უნდა დღევანდელ ისტორიულ პასუხისმგებლობის სიმალლეს შერჩეს...

მცირე შენიშვნები

დიდ სამუშაო.

ლისაბონიდან დაბრუნებულს, ამერიკის საგარეო საქმეთა მინისტრს, აჩესონს, პრეზიდენტი ტრუმანი სადგურზე დაუხვდა.

ასეთი იშვიათი, თითქმის უპრეცედენტო ამბავი, რასაკვირველია, მეგობრულ ურთიერთობით არ აიხსნება. ამერიკის შინაურ საქმეებში ცოტათი ჩახედულ პირისათვის, ამ აქტის პოლიტიკური სარჩული სრულიად აშკარაა.

საქმე იმაშია, რომ თუ მოსკოვთან ახალი დიდი ომის აუცილებლობის საკითხი, არც ერთ ამერიკულ მართველ წრეებში არ იწვევს დავას, სამაგიეროთ, მისი წმინდა სამხედრო-სტრატეგიული მხარე დღესაც არ არის სახსებით გარკვეული.

მაკ არტურის ცნობილი ისტორია—ამ დავის მხოლოდ ერთ-ერთ ეპიზოდათ უნდა ჩაითვალოს; აჯანყებულ ლენინლის გადაგდებით უთანხმოება მხოლოდ შეწყლდა; მართალია ერთ კონცეპციას მეთაურობა წაერთვა, მაგრამ თვით დავა მართველ წრეებთა წიაღში დარჩა და დღესაც მას გავლენიანი დამცველები ყავს.

დაობენ იმაზე თუ რომელ ფრონტს უნდა მიენიჭოს უპირატესობა: ევროპას თუ აღმოსავლეთს. ახრთა შესლ-შემოსხლა იმის შესახებ, თუ სად უნდა დაგროვდეს ამერიკის მთავარი შეიარაღების პოტენცია, რა ხაზით უნდა იქნას ომის დასაწყისში სამხედრო ოპერაციები. ერთი სიტყვით, სად უნდა იქნეს ამ ახალ საკაცობრიო კათაკლიზმის გამოსავალი წერტილი?

დღემდის, როგორც ვიცით, ამერიკის სამხედრო და პოლიტიკური საქმიანობა ევროპის დაცვის ხაზზე იყო აგებული. ეს ფრონტი პრივილეგიურ მდგომარეობაში იყო ჩაყენებული; დიდი დრო და აუარებელი ნივთიერი რესურსებია მის გასაძლიერებლათ დახარჯული. მაგრამ დიდ შეცდომას დაუ-

შვებდით გვეფიქრნა, რომ ამით მთავარი საკითხი ამოწურულია.

ლისაბონის კონფერენცია უსათუოთ ტრუმან-აჩესონის, ან უკეთ რომ ვსთქვათ, ევროპიულ ფრონტის უპირატესობის გამაჩვენებდა. ამ კონფერენციანზე, ატლანტიკის პაქტში შემავალ თოთხმეტ სახელმწიფომ ევროპა პოლიტიკურ და სამხედრო ერთეულად აღიარა და მის დასაცველ ნივთიერ და სამხედრო მსხვერპლის თავიანთ თავზე აღებით—ევროპის ფრონტის პირველობა უდაოთ დაადასტურა.

სწორეთ ამას გაუსვა ხაზი პრეზიდენტ ტრუმანმა დახვედრისას სამადლობელ მისალმებაში და მეორე დღესვე კონგრესს შვიდი მილიარდი და ცხრაასი მილიონი დოლარი ევროპის დასახმარებლათ მოსთხოვა.

სამწუხაროთ, ლისაბონში ტრუმანის პოლიტიკის გამარჯვება ხანგრძლივი არ გამოდგა: მას თან მოჰყვა საფრანგეთის მთავრობის კრიზისი. არ უნდა დავივიწყოთ, რომ საფრანგეთი ევროპის თავდაცვის საქმეში ამერიკის მთავარი პარტნიორია; მას ანიჭებს ამ როლს მისი გეო-პოლიტიკა. დღევანდელი მთავრობის გახშირებული კრიზისები, ცხადია, ხელს ვერ შეუწყობს მის მიერ ამ დიდი მისიის განაღდებას. საფრანგეთის მართველობის მერყეობა (Instabilité) სრულიად არ აიხსნება არც ფინანსიური, მით უმეტეს, არც მისი ეკონომიური მძიმე პირობებით. ეს არის მოვლენის მხოლოდ გარეგნული მხარე; საფრანგეთის ეკონომიურ აღორძინების ფაქტს ვერაინ ვერ უარყოფს. მართალია მისი სავაჭრო ბალანსი ამ დროებით მოიკოჭლებს, მაგრამ ამ ბუნებით მდიდარ ქვეყნისა და ხალხისათვის უცხო დევიზების შემკირება და ფინანსიური სიძნელე, ეს შედარებით, ისეთი გარდამავალი რამ არის, რომ ამას საფრანგეთი სულ ადვილათ მოერეოდა; საკმარისია დაბეროს ნდობის სიომ, როგორც ამას პუანკარეს დროს ქონდა ადგილი, რომ ჯადოსნური კვერთხის ერთის დაკვრით გაიღოს სარდაფები და იქ ჩაფლულმა ოქროებმა ფინანსიურ კრიზისს ბოლო მოუღოს.

საფრანგეთის მთავრობა დღეს იმიტომ ვერ მთავრობობს, რომ მას პარლამენტში, ერთ საგარეო პოლიტიკის ხაზზე მდგომი უმრავლესობა არ ყავს; უფრო ნათლათ რომ ვსთქვათ, ატლანტიკის პაქტს, ევროპის ამ საერთო დაცვის არმატურას, საფრანგეთის პარლამენტის უმრავლესობაში სათანადო გასავალი არ აქვს, მისი ორივე უკიდურესი ფრთა სხვადასხვა მოტივებით ამერიკის შეთაურობას არ ლებულობს; კომუნისტური პარტიის პოზიცია განმარტებას არ საჭიროებს. დეგოლის პოზიცია კი გაუგებარია ყველა იმათთვის, ვისთვისაც აშკარაა რომ დღევანდელ საშიშროების წინაშე საერთო ბრძოლიდან გამოთიშვა—ეს ნიშნავს არამც თუ საერთო თავდაცვის საქმის შესუსტებას, კიდევ მეტი, აგრესორისათვის ხელის შეწყობას და მის დახმარებას.

ამის შემდეგ რა გასაკვირია, თუ ამერიკის საგარეო კომისიის თავმჯდომარე საჯაროთ აცხადებს: «თუ საფრანგეთი მაქსიმალურ ზომებს არ მიიღებს საკუთარ თავდაცვისათვის, მას არ შეუძლია ჩვენი დახმარების იმედი იქონიოს». — ო.

თუ მდგომარეობას ასეთი მიმართულება მიეცა, ლოდიკურათ ეს ჩვენ მიგვიყვანს პანტაგონის (ამერიკის სამხედრო შტაბი) კონცეპციის გამარჯვებამდე. ამ უკანასკნელის მიხედვით სტრატეგიულ ხაზის ერთი თავი იქნება პირინეებ-ისპანია და მეორე — ოსმალეთი, ხმელთა შუა ზღვაზე გავლით და შიგ ჩართვით ჩრდილო ამერიკის, შორეული და ახლო აღმოსავლეთის.

ჩვენ ვხედავთ რომ ევროპა ამ ნაირათ რჩება ღვთის ანაბარათ მიტოვებული. ცხადია გამარჯვების შემდეგ ის იქნება განთავისუფლებული, მაგრამ ეს იქნება, როგორც ხშირათ ლაპარაკობენ, მკვდარ-ცოცხლის «განთავისუფლება».

ასეთია ჩვენის გაგებით ბუნება და საერთაშორისო მნიშვნელობა საფრანგეთის მთავრობის კრიზისიც, ცხადია, არ აადვილებს ამერიკის მიერ თავის თავზე აღებულ გიგანტიურ ამოცანას.

მიუხედავთ მდგომარეობის სიმწვავისა, იმედი არ უნდა დავკარგოთ, რომ საღი გონება და მშრალი ანგარიში უკარნახებს ამ დიდ ხალხს, როგორიც საფრანგეთია, იმ ერთადერთ გზაზე დადგომას, რომლის გარეშე დღევანდელი ცივილიზაციის ხსნა არ არსებობს.

ამ საქვეყნო საქმეებიდან ცოტა რამ შინაურობაზე. შეიძლება მკითხველისათვის გაუგებარიც დარჩეს, რომ საერთაშორისო მძიმე ამბების შემდეგ, წვრილმანებზე მიხედება ლაპარაკი; მაგრამ როგორ გნებავთ გვერდი აუარო ისეთ ხალხს, რომელთაც შინაური ფრონტის გარღვევა და პირადი ანგარიშების გასწორება ხელობათ აქვს გადაქცეული.

ეს სტრიქონები ამ ჯურის «მოღვაწეებისათვის» არ იწერება: სიძულვილით დაბრმავებულთ გონიერ და მიუდგომელ კრიტიკას ვერ მოვსთხოვთ; ჩვენ მივმართავთ თანამემამულეთა იმ წრეს, რომელთაც სიმართლე აინტერესებთ.

«ივერია»-ს მესამე ნომერში გვემუქრებოდა «მასალების» გამოქვეყნებას. ამაზე ჩვენ თავის დროზე გავაფრთხილეთ, თავი არ შევწუხებოთ, რადგან მათი «მასალები» არავისათვის, და თვით საფრანგეთის ადმინისტრაციისათვისაც კი არ იყო უცნობი. მიუხედავთ ამისა ეს «მასალები» «ივერია» მ ფართეთ გამოქვეყნა და ერთმა მისმა «პორტ-პაროლმა» საჯაროთაც გვამცნო.

კითხვა ეხება იმ მოლაპარაკებას, რომელსაც ამ სტრიქონების ავტორი მისი მთავრობის დავალებით, შარია-თავაძესთან, 1945—46 წ.წ. აწარმოებდა; ნამდვილი პოლიშინელის სა-

იდუმლოებაა! მოლაპარაკებას ადგილი ჰქონდა აშკარათ; ამის კუთრსში თავიდანვე იყო არა მარტო ფართო ქართული წრეები, არამედ თვით საფრანგეთის საგარეო სამინისტრო და ერთი მისი პასუხისმგებელი პირი (მინისტრის კაბინეტის უფროსი *) ერთ-ერთ შეხვედრასაც დაესწრო; ეს უკანასკნელი ამბავი სრულიად გასაგებია და დიდ განმარტებასაც არ საუბრობს თუ გავითვალისწინებთ საფრანგეთის ამ ეპოქის პოლიტიკურ გეზს და იმ საერთო ატმოსფერას, რომელიც მოსკოვის მოკავშირეთა გვერდით გამარჯვებამ შექმნა. გარკვეული იყო ამ მოლაპარაკების საგანი და ჩვენდამი მომართული წინადადება. ჩვენ მიერ წაყენებული წინასწარი პირობა მოსკოვისათვის მიუღებელი აღმოჩნდა და მოლაპარაკებაც ამით გათავდა.

უნდა ითქვას რომ მოლაპარაკების ღირსეულათ ჩატარებას ბევრათ ხელს უშლიდა უამრავ მოხალისეთა «ვიზიტები», «მენშევიკების» ჩაქოლვაზე ზრუნვა-მაცადინეობა და სხვა ამგვარი დაბალი ხარისხის მანიფრებები, რაც, სამწუხაროთ, ემიგრანტულ სინამდვილეთ გახდა.

ყოველ შემთხვევაში ამ მნიშვნელოვან (ქართული მამულობით) პოლიტიკურ აქციის, უკანა რიცხვით, ექვსი წლის შემდეგ, «პატარა ავენტურებთან კავშირათ» გადახურდავება, მოწმობს მხოლოდ მისი ავტორის დაკნინებას.

ასეთივე ხარისხისაა «ქართული საქმე»-სთან ჩვენი დაკავშირების ცდა. ამ ორგანოსთან, არას დროს, არც პირდაპირი და არც არაპირდაპირი კავშირი, ჩვენ არა გვქონია. ამ ორგანოსთან ჩვენი დაკავშირება უბრალო პოლიციური «მასალაა» და მეტი არაფერი.

ავიღოთ მეორე შემთხვევა, სადაც ჩვენ წინააღმდეგ წლების განმავლობაში წარმოებულ კამპანიის ზნეობრივი მხარე საეხებით გადაშლილია: ქართული განძეულობის სვე-ბედი.

ექვთიმე თაყაიშვილის, როგორც საქართველოს მუზეუმის თავმჯდომარის სახელობაზე და, ცხადია, მთავრობის დასტურით, ეს განძეულობა საქართველოდან იქნა წამოღებული. საბჭოთა ხელისუფლებამ ეს აქტი იქ ქართული სიმდიდრის გამოტაცებათ მონათლა. უცხოეთში ჩვენმა ოპოზიციამ ამას ასეთივე კვალიფიკაცია მისცა. ზშირათ გაიგონებდით ემიგრაციაში სენსაციურ ხმებს: მთავრობის დავალებით ვ. დუმბაძემ თამარ დედოფლის ქოში ნიუორკში გაყიდაო; დავით აღმაშენებლის სამეფო გვირგვინი ლონდონის ბაზარზე გასაღდაო; ამსტერდამში კიდევ რაღაც ამის მსგავსი...

სინამდვილეში კი განძეულობა საფრანგეთის სახელმწიფო ბანკში ბინადრობდა და რამოდენიმე წელს ის საქართველოს საკუთრებათ ითვლებოდა. შემდეგ მდგომარეობა დია-

*) საბედნიეროთ ეს პირი ცოცხალია და დიდი თანამდებობაც უკავია.

მეტრალურათ შეიცვალა და საფრანგეთის მთავრობამ ის რუსეთის ვალის გასანაღდებელ ქონებაში გადარიცხა. ამ დროიდან საქართველოს მთავრობას აღეკვეთა ყოველივე კავშირი ამ განძეულობასთან. მკითხველი ადვილათ წარმოიდგენს შექმნილი მდგომარეობის სიმძიმეს. ქონება დაიკარგა და საქართველოს მთავრობის მორალური და პოლიტიკური პასუხისმგებლობა კი დარჩა, რითაც გასავალი ეძლეოდა იმ არაკეთილსინდისიერ და დემაგოგიურ ხმებს, რომელიც ჩვენ ზევით აღვნიშნეთ.

ხანგრძლივი ძიების შემდეგ, 1937 წ. ეროვნულმა ცენტრმა რომლის წევრები იყვნენ სხვებთან ერთად ბ. ბ. ივ. ზურაბიშვილი და გ. გვახავა, ნება დართო ექვთიმე თაყაიშვილს, შესულიყო ურთიერთობაში საქართველოს ყველა იმ ორგანოსთან, რომლის დახმარებით ეს განძეულობა საქართველოს დაუბრუნდებოდა^{*)}. თაყაიშვილმა რამდენჯერმე მიმართა საქართველოს სხვადასხვა ორგანოებს, მაგრამ მისი ხმა დარჩა «ხმად მლაღადებლისა უდაბნოსა შინა», ალბათ, იმიტომ რომ საბჭოთა ხელისუფლებამ მისთვის უფრო ხელსაყრელათ დაინახა საქართველოს ეროვნულ მთავრობაზე დაეტოვებია ისტორიის წინაშე გამტაცებლის როლი, ვინემ ეს განძეულობა ჩაებარებია. მაგრამ ის რაც არ მოხერხდა ომამდე—შესაძლებელი შეიქნა 1945 წელს. რუსეთ-საფრანგეთის ახალმა ურთიერთობამ ხელი შეუწყო ექვთიმე თაყაიშვილს, საბჭოთა ელჩის ჩარევით, და დეგოლის მთავრობის სპეციალური დადგენილებით, განძეულობა უკლებლივ უკან დაებრუნებია და ის მან საქართველოში წაიღო.

ღირს აღსანიშნავია ისიც, რომ ექვთიმე თაყაიშვილმა გამგზავრების წინ, საჯარო მოხსენება გააკეთა აქ მოთხრობილ განძეულობის ეპოპეის შესახებ. ამ მოხსენებას დაესწრო დიდძალი საზოგადოება და მათ შორის «ივერიის» თითქმის ყველა ხელმძღვანელობა და არც ერთ მათგანს კრინტიც არ დაუძრავს!

აი ამ ქართული ტრადიციის ერთ-ერთ ეპიზოდს «ივერია»-ს კალმოსანი «პატარაალის გასტუმრებას და მზითების გაყოლებას» უწოდებს! როცა განძეულობა იკარგებოდა, კომუნისტებთან ერთად საქვეყნო ქონების გამფლანგველებათ და გამტაცებლათ გვაცხადებდენ, ხოლო, როცა ეს განძეულობა დიდის ვაი-ვაგლახით ამოგებული იქნა და უკან დაბრუნდა—უკბილო ირონიით გვიმასპინძლდებიან...

მკითხველისათვის მიგვინდვია მათი ასეთი მორალის დაფასება.

მ. მ. მამუკაძე.

---

^{*)} დადგენილების ოქმი ინახება საქართველოს ეროვნულ მთავრობის არქივებში.

ჩვენი ღრვის სატკივრები.

5. საქართველოს მცხასლეობა.

მე მინდა ამ წერილში საერთო და საკაცობრიო დიდი საკითხების მაგიერ ერთ შინაურ საკითხზე შევჩერდე. იგი განსაკუთრებით ჩვენი ქვეყნის,—და ჩვენსავე მდგომარეობაში მყოფ საბჭოთა კავშირში შემაჯავლ ზოგიერთ სხვა არა-რუს ერების,—«სატკივარს» შეეხება და ეროვნულად განვითარების დამაბრკოლებელ გარემოებას წარმოადგენს. მე ვლავარაკობ ჩვენი ქვეყნის დემოგრაფიის ანუ ჩვენი ქვეყნის მოსახლეობის რიცხობრივი მდგომარეობის (სტატისტიკის) და ნაციონალური შემადგენლობის შესახებ.

როცა დიდი და ძლიერი სახელმწიფოები პატარა და სუსტ ქვეყნებს იპყრობენ, მათი სურვილი ის არის, რასაკვირველია, რომ ამ ქვეყნებით ისარგებლონ. ხოლო მეთოდი ამ სარგებლობის—დამორჩილებულ ერების და მათი ტერიტორიების გამოყენების—სხვადასხვა ნაირია.

ზოგს მიაქვს დამორჩილებულ ქვეყნებში კაპიტალი, ცოდნა და გამოცდილება და, ამუშავენს რა უმთავრესად ადგილობრივ ხალხს, ლაღათ სარგებლობს მათი ნამუშევართ. ასეთ მეთოდს ჩამორჩენილ ქვეყნებისთვის სარგებლობა მოაქვს: ესენი იძენენ ცოდნას, სარგებლობენ მეტროპოლიის კაპიტალს და გაუმჯობესებულ ტექნიკას, იზრდებიან ეკონომიურათ, ეჩვევიან თვითმოქმედებას და, როცა მომენტი დგება, მზად არიან დამოუკიდებლათ ცხოვრებისთვის. ამას მოწმობს ისტორია დასავლეთ ევროპის სახელმწიფოთა ზოგიერთ ყოფილ და ახლანდელ კოლონიების.

ბრიტანეთის ინდოეთში, მაგალითად, 318 მილიონზე მეტ მცხოვრებზე არა ინდოეთში დაბადებულთა რიცხვი მხოლოდ 603 ათას სულს შეადგენდა ანუ მთელი მოსახლეობის მხოლოდ 0,2 პროცენტს (1921 წ.); პოლანდიის ინდოეთში 49 მილიონ მცხოვრებზე სულ 169 ათასი ევროპიელი, ანუ 0,3 პროცენტი, მოდიოდა (1920 წ.); ბელგიის კონგოში 8.500 ათას მცხოვრებში ბელგიელების რიცხვი არ აღემატება 14—15 ათასს სულს ანუ 0,2 პროცენტს (1928 წ.); საფრანგეთის ინდოჩინეთში 20 მილიონ ადგილობრივ მოსახლეობაზე სულ 26 ათასს, ანუ 0,1 პროცენტს, ევროპიელს ანგარიშობდნენ.

განათლებულ ევროპიელებს არ ეშინიათ დამორჩილებულ ერების განვითარების, მათი ამუშავეების და თვითმოქმედების. პირიქით, ისინი პოულობენ ამაში მეტ სარგებლობას, საერთო ხარჯების შემოკლებას და ადმინისტრაციის გამარტივებას. კოლონიების თავის მორჩილებაში და თავის

კავშირში გასაჩერებლათ ისინი სხვა ზომებს მიმართავენ, უმთავრესად ეკონომიურ ხასიათისას, ყოფილ კოლონიების ეკონომიურათ დაინტერესებას მეტროპოლიასთან მჭიდრო ურთიერთობაში დარჩენით.

სულ სხვაა პოლიტიკა დიდ, მაგრამ ჩამორჩენილ, სახელმწიფოების, ძველის-ძველ დროიდან წესად დარჩენილი, უფრო ტლანქი, დამორჩილებულ ერების უფრო შემავიწროებელი და სწორად გამანადგურებელიც. ამათ ეშინიათ დამორჩილებულ ერების განვითარების და ამიტომ ამ ერების თვით-მოქმედებას კი არ ახალისებენ, არამედ მათი ფიზიკურათ და სულიერათ გადაგვარებას ცდილობენ. დამპყრობელნი აქ ადგილობრივ მცხოვრებთ არ ენდობიან, მათ სდევნიან თავის საკუთარ სამშობლოში და ცალკე-ცალკე თუ ჯგუფურათ, სხვადასხვა ნაირ მომიჯნებით, უცხო ადგილებში ასახლებენ; მათ ქვეყანაში კი გარეშე ხალხი მოყავთ, უმთავრესად დამპყრობელ ერის მოდგმა და იმის მომხრე. ადგილობრივი ხალხის ზრდა და გავლენის მომატება მათ აშინებს განსაკუთრებით. თუ ესენი დამპყრობელ ერს არ ჩამოუვარდებიან კულტურულათ და ეკონომიურათ. ამისთვის, გათიშვა დამორჩილებულ ერის მოსახლეობის, მისი სხვა ხალხებში შერევა და სხვების მის წრეში შემოყვანა—ასეთია ამათი პოლიტიკა დამორჩილებულ ერებთან დამოკიდებულების.

ქართველი ხალხის ისტორია კარგად იცნობს ამ პოლიტიკას. ძველ დროში დამპყრობელნი მას სახელს ართმევდენ, რჯულს უცვლიდენ, ამუსულმანებდენ; მის საუკეთესო შვილებს სპარსეთში და ოსმალეთში მიერკეებოდენ ან აზიის სხვა ქვეყნებში მონებათ ყიდიდენ. საიმპერიო რუსეთის მოქმედებას დამორჩილებულ ერთა მიმართ, სახელდობ კავკასიაში (ამათ რუსეთიდან ხელოვნურათ სრულ დამოკიდებულებაში ჩაყენების გარდა), ახასიათებდა უმთავრესად რუსეთიდან ხალხის აქ გადმოსახლების პოლიტიკა. ისედაც მჭიდროთ დასახლებულ ქვეყნებში, როგორც იყო ჩვენი მხარე, ხალხი რუსეთიდან მოყავდათ დასასახლებლათ; განსაკუთრებული დეპარტამენტი ჰქონდათ ამისთვის დაარსებული და სხვადასხვანაირი ბანკები იყო ამისთვის მოწყობილი; ხომ სულ სხვა იყო კიდევ რუსის ჩინოვნიკებით განაპირა ქვეყნების ავსება და ამ ჩინოვნიკებისთვის განსაკუთრებულ პრივილეგიების მინიჭება, თუ აქ წამოვიდოდენ; შკოლის, ეკლესიის, ადგილობრივ თვითმართველობათა რუსიფიკაცია—ყოველივე ეს აგრედვე ბლომათ იზიდავდა გარეშე ხალხს ჩვენში. ასეთი გზით, სხვათა შორის, ცდილობდა რუსეთი განაპირა ქვეყნების, კერძოდ კავკასიის, შენარჩუნებას: მათი გარუსებით!

მაგრამ ერთი საუკუნის შემდეგ ასეთი პოლიტიკის ინტენსიურათ წარმოებისა, რუსეთმა ვერ მიაღწია იმაზედ მეტს, რომ საქართველოს მოსახლეობაში რუსები წარმოადგენდენ

მთელი მოსახლეობის 5,3 პროცენტს და ამიერ-კავკასიაში საერთოდ 4,4 პროცენტს (აღწერილობა 1897 წლისა).

ეს უკვე ძალიან დიდი პროცენტია ზემოთ მოყვანილ ევროპის კოლონიებთან შედარებით; ხოლო იმასთან შედარებით, რის სურათს ჩვენ ახლა ვხედავთ საქართველოში და აზერბაიჯანში—თუმცა ეს ქვეყნები რუსეთის კოლონიებს კი არ წარმოადგენენ, არამედ მათი «მოკავშირე» რესპუბლიკებია—ეს პროცენტი მაინც მცირეა. საბჭოთა კავშირმა 17 წლის განმავლობაში მისი ბატონობისა ჩვენში (1922—1939) მიაღწია ამ მხრივ ორჯერ მეტს, ვინემ თვითმპყრობელობის რუსეთმა ერთი საუკუნის განმავლობაში.

საქართველოს ახლანდელი დემოგრაფია ანუ გაცნობა საქართველოს ახლანდელ მოსახლეობის სტატისტიკისა, ძალიან დამაფიქრებელია; იგი, შეიძლება, უფრო, ვინემ სხვა რომელიმე გარემოება, ახასიათებდეს საბჭოთა კავშირის ნაციონალურ პოლიტიკას არა-რუს ერების მიმართ.

ოფიციალურ აღწერილობათა მიხედვით, საქართველოს მთელი მოსახლეობა უდრიდა: 1926 წელს—2.666 ათას სულს; 1939 წელს—3.542 ათასს. ესე იგი: 13 წლის განმავლობაში მოსახლეობას უმატნია ჩვენში სულ 32,8 პროცენტი, რაც წარმოადგენს წლიურ მომატებას დაახლოებით 2,5 პროცენტს.

ამვე დროს თვით ქართველების რიცხვი ყოფილა ჩვენში: 1926 წელს—1.788 ათასი სული, ხოლო 1939 წელს—2.174 ათასი სული. ესე იგი: 13 წლის განმავლობაში ქართველთა რიცხვი მომატებულია 21,6 პროცენტი, ანუ წლიურათ დაახლოებით 1,7 პროცენტი.

თუ ქართველების წლიურათ მომატების 1,7 პროცენტი ნორმალურია, 2,5 პროცენტი მთელი მოსახლეობის წლიურათ მომატების ნორმალურზე უფრო მაღალ პროცენტს წარმოადგენს. ეს მიეწერება უმთავრესად საქართველოში გარედან შემოსულ ხალხს.

ვინ არის ეს ხალხი, ტომით არაქართველი, საქართველოს გარედან რომ ემატება? ამას დაგვანახებს ჩვენ შემდეგი ცხრილი საქართველოს მოსახლეობის მოძრაობისა უკანასკნელ 42 წლის განმავლობაში (ოფიციალურ აღწერილობის მიხედვით).

საქართველოს მთელი მოსახლეობა შეადგენდა ეროვნების მიხედვით (პროცენტებში):

	1897 წ.	1922-23 წ.	1926 წ.	1939 წ.
ქართველი	68,5	71,5	67,2	61,4
სომეხი	9,3	10,8	11,5	11,7
თურქი-აზერი	5,7	3,2	5,2	5,3
რუსი	5,3	3,4	3,6	8,7
ოსი	3,7	4,0	4,2	4,2
დანარჩენნი	7,5	7,1	8,3	8,7

ეს ცხრილი გვიჩვენებს, რომ:

ა) უდიდესი ადგილი საქართველოს მთელ მოსახლეობაში ქართველებს 1922-3 წელს ეჭირა, ე. ი. დამოუკითებლობის მიმყოფ ხანაში, სახელდობ 71,5 პროცენტი. შემდეგ ქართველების ხვედრითი წონა საქართველოს მთელ მოსახლეობაში კლებულობს: 1926 წელს იგი უდრიდა 67,2 პროცენტს, 1939 წელს—61,4 პროცენტს. ასე რომ, 17 წლის განმავლობაში (1922—1939) იგი შემოკლებულია 10,1 პროცენტით. არასოდეს წინად ქართველების პროცენტი საქართველოს მთელ მოსახლეობაში ასე მცირე არ ყოფილა და არის ნიშნები, რომ მეორე დიდი ომის შემდეგ ეს პროცენტი კიდევ უფრო შემცირდებოდა.

ბ) ამავე დროს დაუპერიათ ჩვენში მეტი ადგილი, ვინემ ეჭირათ წინად (1922—1939):

სომხებს	0,9 პროცენტი
თურქ-აზერებს	2,1 „)
რუსებს	5,3 „
ოსებს	0,2 „
დანარჩენი ერთად	1,6 „

ყურადღებას იქცევს ის გარემოება, რომ რუსებს არასოდეს სჭერიათ საქართველოს მოსახლეობაში ისეთი დიდი ადგილი (8,7 პროც.), როგორც უჭირავთ ახლა: ყოველ თერთმეტ მცხოვრებზე საზოგადოთ, და ყოველ შვიდ ქართველზე კერძოთ, საქართველოში ერთი რუსი მოდის. დანარჩენ ეროვნებათა წარმომადგენლების ხვედრითი წონის ზრდა გაცილებით უფრო უმნიშვნელოა; მაგრამ, ასე თუ ისე, მაინც ყველას მოუმატნია და ერთად-ერთ ქართველებს ახლა უფრო ნაკლები ადგილი უჭირავთ თავის ქვეყანაში, ვინემ ოდესმე, პროცენტულათ.

გ) 1922—1923 წ. რუსის მოსახლეობას ეჭირა ჩვენში 3,4 პროც. და იგი მეოთხე ადგილზე იდგა (ქართველები, სომხები, ოსები, რუსები); აზერბაიჯ. თურქებს ეჭირა თითქმის იგივე ადგილი, რაც რუსებს. 1939 წლის აღწერილობის თანახმად რუსობას მესამე ადგილი უჭირავს (ქართველები, სომხები, რუსები).

რუსის მოსახლეობის რიცხვი მატულობს აგრედვე ჩვენს მეზობელ რესპუბლიკებში: 1939 წ. ისინი წარმოადგენენ მთელი მოსახლეობის 4,4 პროცენტს სომხეთში და 16,0 პროც. დაახლოებით აზერბაიჯანში.

საერთოდ ანგარიშობენ მკვიდრ მოსახლეობას (1939 წ.): აზერბაიჯანში (აზერბ.-თურქებს) 60,0 პროცენტს (დაახლოე-

*) აზერბაიჯ. თურქების რიცხვი 1922—3 წ. დაცემული იყო შემთხვევით; შემდეგ იმათ მოიმატეს, მაგრამ მათი ხვედრითი წონა მაინც უფრო ნაკლებია ახლა, ვინემ იყო 1897 წ. (5,7 პროც.)

ბით); სომხეთში (სომხებს) 82,8 პროც. და საქართველოში (ქართველებს) 61,7 პროც. სომხეთის რესპუბლიკა იმყოფება ამ მხრივ თავის მეზობლებზე უკეთეს მდგომარეობაში.

მოსახლეობის საერთო რიცხვი უდრიდა (ათასობით):

	1926 წ.	1939 წ.	მომატება
აზერბაიჯანში	2.313,7	3.209,7	38,7 პროცენტი
სომხეთში	876,6	1.281,6	46,2 „
საქართველოში	2.666,0	3.542,3	32,8 „

ყველაზე უფრო ნაკლები ამ უკანასკნელ წლების განმავლობაში, პროპორციულათ ჩვენ მეზობლებთან შედარებით, მოუმატნია საქართველოს მოსახლეობას. ამის მიხედვით შეცვლილია ის პროპორციაც, ქართველებს რომ ეჭირა ამიერ-კავკასიის მთელ მოსახლეობაში. სახელდობ, ამიერ-კავკასიის მთელ მოსახლეობაში წარმოადგენდნენ (პროცენტებში):

	1897 წელს	1926 წელს	1939 წელს
ქართველები	29,3	30,7	27,2
სომხები	21,9	22,7	22,5
აზერბ.-თურქი	31,1	28,5	23,9
რუსი	4,4	5,7	10,8
დანარჩენნი ერთად	13,3	12,4	15,6

ამნიარად, შეცვლილია ხვედრითი წონა სხვადასხვა ეროვნებათა ამიერ-კავკასიის მთელ მოსახლეობაში. მართალია, ქართველები ახლაც შედარებითი უმრავლესობას წარმოადგენენ, მაგრამ მათ დაუკარგავთ ის ადგილი, წინად რომ ეჭირათ: ისინი წარმოადგენენ ახლა 27,2 პროცენტს 29,3 პროცენტის მაგიერ 1897 წ. და 30,7 პროც. მაგიერ 1926 წელში. კიდევ უფრო უარესია მდგომარეობა აზერბაიჯანელების: მათ უჭირავთ ახლა 23,9 პროცენტი მაგიერ 31,1 პროცენტისა 1897 წ. სომხების მდგომარეობა სტაბილურია, გაუმჯობესების ტენდენციით: 1939 წელს—22,5 პროცენტი, 1897 წელს—21,9 პროცენტი*).

სამაგიეროთ, ძალიან გაზრდილია რუსების ხვედრითი წონა: 1897 წელს ისინი წარმოადგენდნენ ამიერ-კავკასიის მოსახლეობის 4,4 პროცენტს, 1939 წ. კი—10,8 პროც. მათი ხვედრითი წონა მეტია, ვინემ გაორებული.

ასე, რუსების ამიერ-კავკასიაში ჩამოსახლებით ხდება რუსიფიკაცია ამ ქვეყნის—განსაკუთრებით აზერბაიჯანის და

*) უკანასკნელ აღწერილობის შემდეგ სომხის მოსახლეობის ხვედრითი წონა ამიერ-კავკასიაში კიდევ უფრო გაიზარდა არაჩვეულებრივი წესით: «საბჭოთა დიდი ენციკლოპედიის» ცნობით 1948 წელს სომხეთში გადმოსახლდა უცხოეთიდან 100 ათასი სომეხი.

შემდეგ საქართველოსი—უფრო სწრაფის ნაბიჯით, ვინემ ეს ხდებოდა თვითმპყრობელობის დროს. ამასთან ერთად აღსანიშნავია ის გარემოება, რომ ძველათ «გარუსების პოლიტიკა» უმთავრესად საზოგადოების მაღალ ფენებზე მოქმედებდა, ახლა კი იგი შეჭრილია ხალხის ფართო წრეებში და მათი საქმიანობის სფეროში. ამას გვეუბნება ჩვენ შემდეგი გარემოება:

ჯერ კიდევ 1934 წლის I აგვისტოს, ოფიციალურ ცნობების მიხედვით, ამიერ-კავკასიის მკვიდრ მოსახლეობას ეჭირა სახალხო მეურნეობის სხვადასხვა დარგში ადგილი (პროცენტებში):

	მრეწვე- ლობაში:	აღმშენე- ლობაში:	სოფხო- ნებში:	დაწესებუ- ლებებში:
ქართველებს—საქ—ში	51,2	21,6	33,0	42,5
სომხებს—სომხეთში	89,0	85,7	84,2	93,9
აზერ.-თურქებს—აზერ.	21,8	13,0	20,5	32,2

(იხ. «სოციალისტიჩესკოე სტროიტელსტვო ს.ს.ს.რ.», 1936).

ასე, ადგილობრივ მცხოვრებთ ამიერ-კავკასიის სიხალხო მეურნეობაში კაი ხანია აღარ უჭირავთ ის ადგილი, მათ რომ შეეფერება თავის ქვეყანაში, თუნდაც მოსახლეობის რაოდენობის მიხედვით. ქართველებს, მაგალითად, საქართველოს სახალხო მეურნეობის სხვადასხვა დარგში უჭირავთ არა უმეტეს 21—51 პროცენტისა, თუმცა ქართველები მთელი მოსახლეობის 61,7 პროცენტს მინც წარმოადგენენ. მდგომარეობა ამ მხრივ აზერბაიჯანში უარესია; ხოლო სომხები ამ მხრივაც უკეთეს მდგომარეობაში იმყოფებიან: მათ თავისი ეროვნული პოზიციები შეუნარჩუნებიათ თავის ქვეყნის სახალხო მეურნეობის ყველა დარგებში.

აი რა უშნადებს საფრთხეს საქართველოს ეროვნულ განვითარებას მომავალში: ჩვენში მატულობს და საზოგადოებრივი ცხოვრების სულ სხვადასხვა დარგში თვალსაჩინო პოზიციებს იჭერს არა-ქართველი მოსახლეობა, განსაკუთრებით რუსობა. სახალხო მეურნეობის უმთავრეს დარგების გამგებლობა მოკავშირე რესპუბლიკებში უფლებრივით—საბჭოთა კონსტიტუციის მუხლი მე-14—ხომ ცენტრალურ მთავრობას ეკუთვნის; ამას ახლა ემატება ის ფაქტიური მდგომარეობაც, რომ სახალხო მეურნეობის მრავალ დარგში მომუშავეთა უმრავლესობა არა-ქართველები არიან. ეს არა-ქართველი მუშები და მოხელეები რჩებიან ჩვენში და საქართველოს მოსახლეობას, უფრო მჭიდროთდასახლებულს, ვინემ რუსეთია დასახლებული, რუსეთიდან მოსული ხალხით უფროდაუფრო ამჭიდროებენ.

შეიძლება ეს შედეგია ჩვენი ქვეყნის ინდუსტრიალიზაციის, რომლით ბოლშევიკები ძალიან ამაყობენ? ამ შემთხვევა-

49206

ში უნდა ითქვას, რომ ეს «ინდუსტრიალიზაცია» ძალიან ძვირათ უჯდება ჩვენს ხალხს, რადგან ამ ინდუსტრიის არც განკარგულება და მოგება (ეს კონსტიტუციის ძალით) და არც სამუშაო ქირის უდიდესი ნაწილი (ფაქტიურათ შექმნილ მდგომარეობით) მას არ რჩება; ამავე დროს კი მის მოსახლეობას ემატება გარედან ჩამოსახლებული ხალხი, რომელიც საქართველს კულტურულათ გაძლიერების, იმის ეროვნულათ განვითარების, იმის რუსეთიდან გამოყოფის და დამოუკიდებლათ არსებობის მომხრე, რასაკვირველია, არასოდეს იქნება.

შექმნილ მდგომარეობას უკვე სარგებლობენ რუსის ზოგი პატრიოტები ემიგრაციაში. ისინი საკითხს აყენებენ: «რა უფლება აქვთ არა-რუს ერებს მოითხოვონ რუსეთიდან გამოყოფა, როცა მათ ეროვნულ რესპუბლიკებში ძირითად მოსახლეობის პროცენტი სრულებით არ აღემატება იმ პროცენტს, რასაც რუსობა წარმოადგენს ყოფილ იმპერიის ტერიტორიაზედ-თ. არა-რუს რესპუბლიკათა ასეთ კატეგორიაში უკვე შეყავთ საქართველო (იხ. ვ. ნიკიტინის წერილი «როსსიისკი დემოკრატ» № 1, 1951). მადლობა ღმერთს, მდგომარეობა ჯერჯერობით ასეთი მაინც არ არის ჩვენში, მაგრამ შესაძლებელია, თუ რუსებით საქართველოს გამჭიდროება ახლანდელ ტემპით გაგრძელდა, ქართველი მოსახლეობა თავის ქვეყანაში სულ მალე 50 პროცენტზე ქვევით ჩამოვიდეს)...»

პ. პ.

დეკემბერი 1951 წ.

*) როცა საქართველოს «მკვიდრ» ანუ «ძირითად» მოსახლეობას ანგარიშობენ, ქართველების რიცხვს უნდა ემატებოდეს რიცხვი აფხაზების და ქართველ ებრაელების, რომელთაც სხვა სამშობლო არ აქვთ, გარდა საქართველოსი, დასაბამიდანვე საქართველოში ცხოვრობენ, მისი კულტურის მონიარენი და მისი ჭირის და ლხინის მონაწილენი. ამის მიხედვით, საქართველოს «მკვიდრი» ანუ «ძირითადი» მოსახლეობა 1926 წლის აღწერილობით არის 70,4 პროცენტი მთელი მოსახლეობის და არა 67,2 პროცენტი.

სახელდობ:

ქართველები	67,2 პროცენტი
აფხაზები	2,1 „
ქართველი ებრაელები	1,1 „
სულ	70,4 „

წიგნით და ეხლად.

1918 წელს ქართველ ერმა დამოუკიდებლობა გამოაცხადა და შინაური მდგომარეობის განმტკიცებას შეუდგა. მაგრამ ამავე დროს საჭირო იყო, რომ საქართველოს ფაქტიური დამოუკიდებლობა ევროპის და ამერიკის ქვეყნებს ოფიციალურად ეცნოთ.

სანამ ჯერ კიდევ საქართველოს მთავრობა ვერსალის კონფერენციაზე ქართულ დელეგაციას (კ. ჩხეიძის თაოსნობით) გამოგზავნიდა 1919 წლის თებერვალში ევროპის მიერ საქართველოს იურიდიულად ცნობის მიზნით, ქართველ ს.-დემოკრატიულ პარტიას კიდევ რამოდენიმე თვით ამის წინ თავისი სპეციალური დელეგაცია ყავდა წარმოგზავნილი ევროპაში სოციალისტურ პარტიებთან დასაკავშირებლათ და მათ წრეებში ქართული საკითხისადმი თანაგრძნობის მოსაპოებლათ.

და მართლაც, არ დარჩენილა ევროპის არც ერთი სოციალისტური პარტია, თუ მისი გამოჩენილი ხელმძღვანელი, რომელთათვის ქართველ სოც.-დემოკრატებს არ მიემართათ საქართველოს ოფიციალური ცნობის მხარის დასაქურად. დაბოლოს ამ მუშაობის შედეგი იყო ის, რომ 1920 წელს სოც. ინტერნაციონალმა ემილ ვანდერველდეს თავმჯდომარეობით გამოგზავნა დელეგაცია, რომელიც უნდა გაცნობოდა საქართველოს შინაურ მდგომარეობას. უკან დაბრუნებისას ამ დელეგაციის ცნობილ და გამოჩენილ წევრებმა ევროპის ზოგ ქვეყნების მთავრობებში მოხსენებებით და ქართული საკითხის გარკვევის დიდად შეუწყვეს ხელი ამ მთავრობების მიერ ჩვენი ქვეყნის იურიდიულად ცნობას.

საქართველო იურიდიულად საბჭოთა რუსეთმაც იცნო. მაგრამ მიუხედავად ამისა, შვიდი თვის შემდეგ ამ ცნობისა ის საქართველოს წითელი ჯარებით შემოესია და მას ოკუპაცია მოუხთინა. ქართველ ერის და ამ ოკუპანტებთა შორის გაჩაღდა სამკვდრო-სასიცოცხლო ომი, რომელიც დღემდე გრძელდება.

აქ, საზღვარ-გარეთ, 1921 წლიდან საქართველოდან გამოხიზნულ ეროვნულ მთავრობის გვერდით და მის დასახმარებლად, ჩვენი ქვეყნის დამოუკიდებლობის აღდგენის მიზნით, დიდ ბრძოლას და მუშაობას აწარმოებდა და აწარმოებს საქართველოს სოც.-დემოკრატია ევროპის სოციალისტურ წრეებში.

ევროპაში არ ყოფილა არც ერთი სოციალისტური პარტია, თუ მისი საპარლამენტო ფრაქცია, არ დაგვიტოვებია არც ერთი ქვეყნის მუშათა პროფესიონალური კავშირი, სადაც ქართველი სოციალ-დემოკრატები არ მისულიყვნენ და ამათი ცდით ამ ორგანიზაციებს საქართველოს ტერიტორიიდან წითელი ჯარების გაყვანა არ მოეთხოვოს. ასეთივე ხასიათის რეზოლიუციები არა ერთხელ გამოუტანია აგრეთვე სო-

ციალისტურ ინტერნაციონალს, რომელიც საქართველოს ჩაგრულ ერთა სიმბოლოთ აცხადებდა.

ინტერნაციონალში ევროპის სოციალისტებთან ერთად ქართულ საკითხს ყოველივე დავის გარეშე მხარს უჭერდნენ რუსი სოციალ-დემოკრატები და სოციალისტ რევოლიუციონერებიც და საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენას სხვებთან ერთად მოითხოვდნენ. რუსი სოციალისტების ჩვენი საკითხისადმი ასეთი დადებითი განწყობილებას უთუოდ დიდი გავლენა ჰქონდა ინტერნაციონალის წრეებზე და ასეთი რამ ჩვენ აქაურ მუშაობას მეტად უწყობდა ხელს. მაგრამ, სამწუხაროდ, რუსი სოციალისტების ჩვენადმი ასეთი კარგი დამოკიდებულება გაგრძელდა მხოლოდ 5—წელიწადი. შემდეგ იმათ პოზიცია იცვალეს და ჩვენ წინააღმდეგ ამხედრდნენ. ისინი ქართველ სოციალ დემოკრატთა აბრალებდნენ რუსეთის წინააღმდეგ ომის და იქ უცხო ძალების ინტერვენციის მომხრეობას. გვსახედენ აგრეთვე რუსის ხალხის და დემოკრატიის მტრათ.

რუს და ქართველ სოციალ-დემოკრატებთან შორის ეს დავა გადატანილ იქნა თვით სოციალისტურ ინტერნაციონალში, სადაც ამის შესახებ დიდ კამათს ჰქონდა ადგილი ბერლინის კონფერენციასზე 1930 წელს.

ჩვენთვის არ იყო ძნელი საქმე უკუგვეგდო ბრალდება, ვითომც, ჩვენ მომხრენი ვიყავით, ან შეგვეძლო რუსეთის საწინააღმდეგო ომის გამოწვევა, თუ ამ ომში ვინმესი ჩარევა.

ინტერნაციონალში ჩვენ საქვეყნოდ და საჯაროდ ვაცხადებდით, რომ რუსეთის ხალხის და მისი დემოკრატიისადმი მტრული განწყობილება ჩვენი მიზანი არ იყო. პირიქით, ვამბობდით ჩვენ: პატარა ერის გვერდით მტრულად განწყობილი დიდი ერის ყოფნა მეტად დიდ საფრთხეს წარმოადგენს თვით პატარა ერისათვის. სწორედ ამ უკანასკნელის მომავლის უზრუნველსაყოფად აუცილებელია იყოს ის მეზობელ დიდ ერთან კარგ ურთიერთ დამოკიდებულებაში. ამიტომ ჩვენ, ქართველებს გვსურს ვიყოთ კარგ განწყობილებაში რუსეთის დემოკრატიასთან, მასთან ერთად ვაწარმოოთ საერთო ბრძოლა კომუნისტური რეჟიმის წინააღმდეგ, რომელსაც დამონავებული ყავს საბჭოთა კავშირში მომწყვდეულ სხვა ერებთან ერთად თვით რუსის ერიც. ხოლო ამავე დროს ჩვენ კატეგორიულად მოვიტხოვდით, რომ რუსეთის დემოკრატიას უნდა ეცნო საქართველოს დამოუკიდებლობა და აღეარებინა ყველა სხვა ერებისათვისაც თვითგამორკვევის განუსაზღვრელი უფლება. ასეთი იყო ქართველი სოც.-დემოკრატიის პოზიცია სოციალისტურ ინტერნაციონალში.

1930 წელს ინტერნაციონალმა ბერლინის კონფერენციასზე იცნო საბჭოთა კავშირში მომწყვდეულ ყველა ერების თვითგამორკვევის განუსაზღვრელი უფლება და ერთხმად მიიღო შესაფერისი დადგენილება. სამწუხაროდ, იმ დროს ასეთი და-

დგენილება არ გაიზიარეს არა თუ რუს დემოკრატებმა, არამედ ამ დადგენილებას ხმა არ მისცა ინტერნაციონალში არც რუსი სოც.-დემოკრატების წარმომადგენელმა.

ქართველებს და რუსებს შორის ცუდი ურთიერთობა დიდი ხნით გრძელდებოდა. მაგრამ ამ ხნის განმავლობაში ბევრ საინტერესო მოვლენებს და ამბებს ქონდა ადგილი. ზოგ ამ ამბებმა ბევრნი გააცნობიერა და გონს მოიყვანა. დაბოლოს, როგორც ევროპიელნი და ამერიკელები, ისე რუსებიც თანდათან იკურნებოდნენ ილუზიიდან, ვითომც ბოლშევიკური რუსეთი ნელნელა დემოკრატიულ სამეფოში თავს ამოყოფდა. ეს მათი ილუზია სავსებით ჰქრება ეხლა, როცა საბჭოთა ჯარები შუაგულ ევროპაში შემოიჭრა. მთელი რიგი ქვეყნებისა დაიმორჩილა და მთელ მსოფლიოს წაღვეკით ემუქრება.

ევროპა დემოკრატიული ამერიკის თაოსნობით და ხელმძღვანელობით თავდაცვის მიზნით იარაღს ისხამს და სასწრაფოდ ემზადება. ამერიკა სამხედრო მზადების გარდა დიდ მუშაობას აწარმოებს, რათა ანტიკომუნისტური პროპაგანდა თვით საბჭოთა რუსეთში გადაიტანოს და რადიოს, თუ სხვა საშუალებებით ამცნოს იქ დამონაგებულ ყველა ერებს მთელი სიმართლე და ჰქეშმარიტება, რასაც მოსკოვის დიქტატურა მათ უმაღავს. და ასეთი პროპაგანდის და საერთო მუშაობისათვის ამერიკული ოფიციალური და არაოფიციალური წრეები მოუწოდებენ, როგორც რუსულ, ისე საბჭოთა კავშირის სხვა ერთა ემიგრანტულ და დემოკრატიულ დაჯგუფებებს კომუნისტური რეჟიმის სამხილველად.

რუსი დემოკრატიისადმი დამოკიდებულების საკითხში ქართველ სოც.-დემოკრატიის პოზიცია დღესაც ისეთია, როგორც ეს იყო წარმოდგენილი და განმარტებული ბერლინის ინტერნაციონალის კონფერენციაზე 1930 წელს.

ჩვენ რუსის ერთან გვინდა კეთილ მეზობლური განწყობილება, ჩვენ მზად ვართ კომუნისტურ რეჟიმის საწინააღმდეგო ბრძოლა შეთანხმებულად ვაწარმოოთ რუსულ დემოკრატიულ დაჯგუფებებთან. ხოლო ამ დაჯგუფებებმა თავიანთ მხრივუნდა იცნონ საქართველოს დამოუკიდებლობა და აღიარონ სხვა ერთა თვითგამორკვევის განუსაზღვრელი უფლებაც.

მეტად მნიშვნელოვანი და საყურადღებოა, რომ ამ მხრივ ზოგ რუსულ დემოკრატიულ დაჯგუფებებში ხდება დღეს თვალსაჩინო ფსიქოლოგიური გადატეხა წინანდელთან შედარებით და ჩვენი პოლიტიკური და ეროვნული მოვალეობაა ამ ფსიქოლოგიური გარდატეხის გაძლიერებას და გაღრმავებას ჩვენდა და სხვა ერების სასარგებლოთ ხელი შევეწყობთ. თუ ჩვენი და სხვა ერთა მოთხოვნილებები არ იქნება მიღებული რუსის დემოკრატიულ ორგანიზაციების მიერ. ამ შემთხვევაში ჩვენ მათთან რაიმე საქმიან დამოკიდებულებაში ვეღარ შევალთ.

ის აზრი, ვითომც, რუსების მიერ ქართველი ერის სუფე-

რენობის ცნობას არ ჰქონდეს მნიშვნელობა მოკლებულია სერიოზულ საფუძველს.

დღეს არავის შეუძლია დაბეჯითებით სთქვას, თუ როგორი წყობილება დამყარდება რუსეთში ბოლშევიკური რეჟიმის დაცემის შემდეგ. არავის შეუძლია, მაგალითად, დაამტკიცოს, რომ ეს წყობილება უთუოდ იქნება დემოკრატიული. 35 წლის განმავლობაში ტოტალიტარული რეჟიმის არსებობა, ამის გამო თავისებური და განსაკუთრებული ფსიქოლოგიის მქონე ახალ თაობათა წარმოშობა, შესაძლებლობა სამხედრო გადატრიალებისა და სხვა არ შეიძლება არ შეიქნეს მიზეზი არადემოკრატიული წესწყობილების დამყარებისა რუსეთში. არც იმ მდგომარეობის ყოველივე მხრივ სისწორით გარკვევა შეგვიძლია, როგორც შეიქმნება სხვადასხვა ეროვნულ რესპუბლიკებში ბოლშევიზმის დაცემის მეორე დღეს. აი ასეთ გაურკვეველ პირობებშიდაც ჩავარდნა უნდა ივარაუდოს პოლიტიკურ და ეროვნულმა მოღვაწემ და სხვადასხვა შესაძლებლობას აქედანვე დიდი ანგარიში გაუწიოს.

თუკი მოსახერხებელია ანტიკომუნისტურ ბრძოლაში რუსულ დემოკრატიულ ორგანიზაციებთან შეთანხმებით მუშაობა და ამავე დროს მათ მიერ, როგორც ქართველი ერის დამოუკიდებლობის და სუვერენობის ცნობა, ისე ყველა სხვა ერების თვითგამორკვევის განუსაზღვრელი უფლების აღიარება, ასეთ რამეს არა თუ გვერდი უნდა ავუხვიოთ, არამედ ამის განხორციელებას ხელი უნდა შევეწყუთ. ამ მიმართულებით მომხდარ ფაქტს ექნება უდიდესი მნიშვნელობა იმ მხრივ, რომ რუსების მიერ საქართველოს დამოუკიდებლობის ცნობა საპროპაგანდო გადაეცემა საბჭოთა კავშირში მომწყვდეულ ყველა ერებს, გარდა იმისა, რომ ამ ფაქტის შესაფერისად გამოყენება უცხოეთშიდაც შეგვეძლება.

ეროვნული პრობლემა უნდა იქნას დასმული და გარკვეული ჩვენ მიერ აქედანვე. მასზე და მის შესახებ უნდა იაზროვნონ და იფიქრონ ყველამ იქ, ტირანიის სამეფოში. ხოლო ეს საფიქრებელი და სააზროვნო მასალა და თემა უნდა მივაწოდოთ მათ ჩვენც ჩვენი მხრივ უცხოეთიდან.

ანტიკომუნისტური ბრძოლა არ უნდა უარყოფდეს, არც ჩრდილავდეს ეროვნულ ბრძოლას. არ არის მართალი, ვითომც ანტიკომუნისტური ბრძოლა ყოველთვის ეროვნული ბრძოლაც იყოს. კომუნისტური რეჟიმი შეიძლება დაეცეს, ხოლო ერები კი არ განთავისუფლდენ. ამიტომ დამონებულ ერთა წარმომადგენლების მოვალეობაა ეროვნული პრობლემა ერთ წუთსაც მათი მხედველობიდან არ გაუშვან და მათი ქვეყნების ეროვნულად და პოლიტიკურად განთავისუფლები-სათვის ეროვნული და ანტიკომუნისტური ბრძოლა ერთდამავე დროს აწარმოონ და ერთდამავე დონეზე დააყენონ.

კ. გვარჯილაძე.

ს ა ლ ე ე ი ს ო თ...

ოცდაათ წელზე მეტია, რაც საბჭოთა რუსეთმა ჩვენი ქვეყანა დაიპყრო, მოსპო მისი დემოკრატიული რეჟიმი, დაამყარა ჩვეას დიქტატურა, ააოხრა სოფელი და ქალაქი, გაძარცვა ქვეყანა, ცინე-ციმბირი ქართველი ხალხით გაავსო, მისი მეთაურები სარდაფებში ჩააკლა, ჩამოხსნა 26 მაისის წმინდა დროშა და მის ნაცვლათ მონობის და ბარბაროსობის დროშა აპკიდა.

მაგრამ დგება დრო განკითხვისა: საბჭოთა პრობლემა დღის წესრიგშია, ის მორიგ და აუცილებლათ გადასაქრელ ამოცანათ იქცა; მისე მოშლა, მისი ლიკვიდაცია მოწინავე კაცობრიობის საზრუნავი გახდა: ევროპის და შეერთებული შტატების მთელი ყურადღება ამ ქამად ამ დიდი პრობლემა-საკენ არის მიპყრობილი. დაწყებულია უდიდესი მოძრაობა, რომელიც მიიმართება იქით, სადაც ჩვენი ქვეყნის თავისუფლება და მომავლის იმედებია. ჩვენი და ამ მოძრაობის მიზანი ერთმანეთს ხედებიან, მისი ბრძოლის გზა—ჩვენი ბრძოლის გზაა. ყველა მისი ნაბიჯები ამ გზაზე—ჩვენს მიზანს ემსახურება, რადგან სახლვარს უდებს დესპოტიის ექსპანსიას, ძირს უთხრის მის ბატონობას, ამზადებს მის ლიკვიდაციას. აქ ფრიალებს დროშა ადამიანის და ერის თავისუფლების, დროშა დემოკრატიის და, ბუნებრივია, ჩვენი ადგილიც სწორეთ აქ არის.

აქედან გამომდინარე ჩვენი ვალია—ამ ძალებთან მჭიდრო კავშირი და შეთანხმებული მუშაობა. პირველ ყოვლისა კი საბჭოთა ფარგლებში მოქცეულ ერთა დემოკრატიულ ძალებთან და მათ შორის თვით რუსის ემიგრაციის იმ ნაწილთან, რომელიც უღაოთ სცნობს, როგორც ქართველი ერის უფლებას, ისე სწვა ერებთა თვითგამორკვევას.

ასეთ ძალებთან ხომ ჩვენ მუდამ ვიყავით, მუდამ ვეძებდით მათთან კავშირს და მით უმეტესს უნდა ვეძიოთ დღეს, როცა კომუნისტური რეჟიმის ისტორიული განაჩენი უკვე დაწერილია, ხანა მისი ბატონობის უკვე მიწურულშია და მისი ლიკვიდაცია არც ისე შორსაა.

მძიმე იქნება ეს პროცესი; სისხლიანი რეჟიმის ლიკვიდაცია მეტად ძნელი და მტკივნეული იქნება, ამიტომ მეტი სიფხიზლე, მეტი გამჭრიახობა, მეტი ენერგია და წინდახედულება.

ამ გიგანტურ ბრძოლაში, რომლის მიზნები და გამომწვევი თვით საბჭოთა რუსეთია—გამარჯვება, უეჭველათ, დემოკრატიას დარჩება, რასაც მოყვება საბჭოთა საპყრობილოში მომწყვდეულ ერთა განთავისუფლება და, ამათ შორის, ქართვე-

ლი ერისაც. ამიტომ ჩვენი ვალია ხელი შეუწყოთ ამ ძალების გამარჯვებას, რითაც კი შეგვიძლია. ყველა მებრძოლი უნდა დაეწყოს და დაირაზმოს ამ ხაზზე, შემოიკრიბოს გარშემო ყველა გულწრფელი და უანგარო პატრიოტი და შეერთებული ძალით თავის ქვეყნის სამსახურში ჩადგეს...

ნუ დავივიწყებთ, რომ ერის განთავისუფლება, პირველყოფლისა, თვით ერის საქმეა; და ქართველმა ერმა კი არა ერთჯერ ნათელ-ყო თავის შეუდრეკელი მისწრაფება თავისუფლებისა და დამოუკიდებლობისადმი. მისი ასეთი სულისკვეთება დღესაც ისე ურყევი და უდრეკია, როგორც გუშინ. თავისუფლების მოტრფიალე ერის ბედი კი უზრუნველყოფილია.

საქართველო იყო თავისუფალი და კვლავ იქნება...

გ. ურატაძე.

დაპყრობის დღე!

თებერვლის 24 შესრულდა 31 წელი, რაც საქართველოს დედა-ქალაქი დაეცა. საოკუპაციო ხელისუფლება მეორე დღეს 25 თებერვალს ყოველ-წლივ დღესასწაულობს საქართველოში უცხო ჯარების შემოსვლას... რამოდენიმე უღირს შეილთა თაოსნობით ერის თავისუფლების აღკვეთას და მის დამონებას. მათ მიერ გაშლილი დროშები ყოველ წლივ სვრავს ხალხის გულს, მის გონებაში აღვიძებს და ამახვილებს წარსულ მოგონებათა სურათს, როცა ერი იარაღ-ასხმული, მცირე რიგებით, მაგრამ მედგარი, მართლთა მიტოვებული, მაგრამ უშიშარი, თავისუფლების დასაცავათ ეკვეთებოდა მრავალ-რიცხოვან ურდოებს და ბრძოლით სტოვებდა მშობლიურ მიწის თითოეულ ნაჭერს...

თებერვლის იმპერიალისტურმა ნაბიჯმა პატარა ერის დასაპყრობად ისე ჩაიარა, მცირე გამოხმაურების გარდა, თითქოს ჩვენი გასაპირი არ იყო საშიშროებით სავსე სხვა ერთა დამოუკიდებლათ არსებობისთვის.

ჩვენი მოწოდება, დარიგება, გაფრთხილება რჩებოდა პაერში გამოკიდებული. კარჩაკეტილნი საკუთარ თავზე მზრუნველობით დაბრმავებულნი, ათეულ წლების განმავლობაში ელოდნენ საბჭოთა რეჟიმის ევოლიუციას, მოსკოვის მორაჯულებას. საპირო იყო მეორე ომიდან გამოწვეულ შედეგების სიმწვავე, — მოსკოვის მადის გაღვიძება და ევროპის კარებთან მოდგომა, რომ ყური გამოებერტყათ, სიფხილთ მოპყრობოდნენ მოსკოვის სიტყვასა და საქმეს... მართალია, მოსკოვის მსხვერპლთა რიცხვი გაიზარდა და ჩვენ გავვიჩნდნენ ბუნებრივი მოკავშირენი, რომელნიც ირაზმებიან საბჭოთა უღლის გადასაგდებათ. ამას თან ერთვის ევროპა-ამერიკის დაპირდაპირება მოსკოვის წინააღმდეგ...

ამ საერთაშორისო პოლიტიკურ კვანძის ამა თუ იმ მიმართულებით განხილვას დამოკიდებულია საქართველოს მომავალი ბედი; რომლის გეოპოლიტიკურ ვითარების მნიშვნელობა უკარნახებს მსოფლიო ასპარეზზე მოქმედ ძალებს ანგარიშში ჩააგდონ მისი ძალა, დააკმაყოფილონ მისი კანონიერი მოთხოვნები... ამიტომაცაა უცხოეთში გაფანტულ ქართველ პოლიტიკურ ძალთა შეთანხმებულ მუშაობას ეძლევა უაღრესი მნიშვნელობა. საჭირო ხდება ყველგან მისვლა, და სწორედ იქ, სადაც ერთა უფლების საკითხი სადაოთ გამხდარა... საბჭოთა ქვეყანაში მყოფ დაჩაგრულ ერებთა შეკავშირებით,—გადაბმა ყველა მეტრძოლ ძალებთან, რომელნიც უყოყმანოთ აღიარებენ ერთა თავისუფლებას და კერძოთ ჩვენი ერის სუვერენულ უფლების ავტომატიურად აღდგენას მოსკოვის დაცემისთანვე...

საქართველოს დაპყრობიდან—დღემდე არ შეწყვეტილა ბრძოლა მისი უფლების აღსადგენათ... თებერვალ-მარტის თვეები არ არიან თვეები დამარცხებისა, არამედ ბრძოლის ფორმის გამოცვლის,—სხვადასხვა საშუალებით თავისუფლების დასაბრუნებლათ, რადგან იგი დამარცხდა ფიზიკურად, მაგრამ უცხო ძალას არ დამონებია, ის ვერ გასტეხეს, მისი ნებისყოფა ვერ შეარყიეს, მისი სურვილი ვერ აღმოფხვრეს.

უცხო ძალა დღესასწაულობს თებერვალს,—ჩვენში კი იგი წარუშლელ სურათს აცხოველებს, როცა ტაბახმელას ფერდობზე ტყვილი ქშულილი აყრუებდა მიდამოს, როცა ქართული სისხლით იღებებოდა თოვლის ზეწარი, ჯარების შემოსვლისას შავ-ძაძებში ეხვევოდა დედა-ქალაქი, გადაარზულ ფანჯრებიდან მოისმოდა ქართველი დედის ჩუმი კვნესა, გმირთა დასაფლავების დღეს ტაძრის ეზოში ზღვა ხალხი პირქვე ემხობოდა, გამეფებულ სიჩუმეში მხოლოდ ერთი ხმა ჩასურჩულებდა მომტირალთ, ხმა ჩვენი დიდი მკონის ვაჟაფშაველასი:

«დედა-შვილობას ნუ სჩივი,
ღმერთმა აცხონოს გმირები,
რომ არ წაიღეს საფლავში
ლაფით მოსვრილი პირები».

თებერვალ-მარტის შავი დღეები თანდათანობით გადაეცემა თაობებს, იგი აღანთებს გამკლავების, თავდაცვის, საკუთარ ოჯახის ჩაუქრობელ ცეცხლს. იგი უანდერძებს ყველას მთლიანობას შიგნით, გამკლავებას გარეთ,—რაც თავდებია ერის ფეხზე დადგომის, მისი დამოუკიდებლობის შენარჩუნების.

ბ. ს.

სოციალიზმი და პატარა ეკები.

უნდა ითქვას, რომ სიტყვა «სოციალიზმი» ისე გაუგებარია დღეს იმ საზოგადოებაში, რომლებიც წინეთ ამ სიტყვის მნიშვნელობას საკაცობრიო იდეალად თვლიდნენ, რომ შეგვიძლია ვთქვათ პირდაპირ, რომ მისი წარმოთქმა თუ ზიზღს არა, მწუხარებას მაინც იწვევს. და ამან, არა თუ მარტო უბრალო მის ყოფილ მომხრეებში, არამედ საშვალო მის სასარგებლოდ მომუშავეთ-მოაზროვნეთა შორისაც დიდი ადგილი დაიკვირა. რატომ მოხდა და ხდება ასე? იმიტომ, რომ ბევრმა, ძველმა, ცნობილმა სოციალისტებმა გზა გაამრუდეს! 1947 წლამდე ბოლშევიზმს სოციალისტებათ თვლიდნენ. გარდა კ. კაუცკისა და უორდანიისა.

სოციალიზმი წარმოდგენით ისეთ პირობებს უნდა ქმნიდეს საზოგადო ცხოვრებაში, რომ ყველაფერი რაც კაცი-ადამიანიდან იქმნება, კაცი-ადამიანის სასარგებლოდ უნდა იხმარებოდეს, მისი ცხოვრების შემსუბუქებას უნდა ემსახურებოდეს. რამდენად მისი, კაცი-ადამიანის, შრომა ნაყოფიერია, თანაბრად იმისა, მისი ცხოვრებაც უნდა კმაყოფილდებოდეს; რაც ამას ხელს უშლის, ის სოციალიზმის მოწინააღმდეგეც; ის კაცი-ადამიანის მტერია. ასეთი წარმოდგენა გვექონდა წინეთ და დღესაც ასე ვფიქრობთ: ყველა «იზმი» კაცი-ადამიანობის სამსახურში უნდა იყოს და არა წინააღმდეგო.

ავიღოთ თუგინდ სარწმუნოება. მაგალითებრ ქრისტიანობა; რაც და როგორც უნდა გვიქადაგონ ოფიციალურმა მისმა წარმომადგენლობამ, რომ ხსნა მხოლოდ საიქიოს არისა, სამოციქულო და სახარება ნათლად ამბობს, რომ რაც კეთილად ემსახურება აქ, ის იქაც, საიქიოს, მიღებული და ცხონებულიაო. ის რაც აქ კაცობრიობას აწვალებს და ბოროტებას აღენინებს, ის იქაც მიუღებელია და წაწყმენილიაო. თვით ქრისტეს მცნება პირდაპირ ამბობს: არ ეცი პატივი ერთ-ერთ შენს მსგავს ძმას, ეს ჩემი უპატივცემლობააო. აქედან, ყველაფერი კაცი-ადამიანობის სამსახურში უნდა იყოს; მის საკეთილდღეოდ ზრუნვა და შრომა საიქიოსაც დალოცვილია. რაც მას წინააღმდეგება, ის კი ღვთისაგანაც შეჩვენებულია. სოციალისტი ხომ ამ გზით მიდის კაცი-ადამიანის სამსახურად! მას არ აქვს თვითმოყვარეობა; მის გარეშემო კარგად ყოფნა და კმაყოფილება, მისი კარგად ყოფნა და კმაყოფილება არის. რაც ამას ხელს უშლის, ეს მისი ხელის შეშლა არის და მას შეებრძოლება. აგრეთვე სოციალისტმა იცის, რომ ერთი კუთხის კმაყოფილი ცხოვრება დროებითი ხასიათისაა, თუ მეზობლად საზოგადოებები დაუკმაყოფილებელია. იმიტომ ის ცდილობს კაცი-ადამიანი საყოველთაოდ

კმაყოფილ მდგომარეობაში შევიდეს. მაგრამ ის, სოციალისტი, შეებრძოლება იმას რაც რომ დაარღვევს კმაყოფილ მდგომარეობას რომელიმე საზოგადოებისას, კუთხისას, ერისას. ასე ესმოდათ სოციალისტების წრეებს ხალხის სამსახური, — მისთვის ზრუნვა და თავის პირად მეს მისგან განუყოფელად თვლიდენ. ე. ი. ამას თავისთავის სამსახურად თვლიდენ. მიუხედავად იმისა, რომ ბევრ მათგანს შესაძლებელია მარქსი და ენგელსი არ შეუსწავლიათ, მათთვის მთავარი იყო: პიროვნება, საზოგადოება. ერი და კაცობრიობა.

რა მოხდა ამ ოცდაათი წლის განმავლობაში?

რა რომ დიდმა იმპერიალისტურმა სახელმწიფოებმა ერთმანეთს ხმლით შეეტაკნენ, სოციალისტური ინტერნალიც დაიშალა. რატომ მოხდა ეს ასე?

იმიტომ რომ მთავარ როლს სოციალისტურ ინტერნაციონალში თამაშობდენ იმპერიალისტური ერების პირშეშვილები და ისინი იძულებულნი იყვნენ პირში წყალი დაეგუბათ და ხმამაოულებლად დამორჩილებოდენ თავის ერის კლასის იმპერიალისტურ მიდრეკილებას. რომ მის გამარჯვებისათვის ხელი არ შეეშალა, მეომარ ერის შვილებთან ამხანაგური მსჯელობა მიუღებელი იყო, ასე მოხდა პირველ საერთაშორისო ომის დროს და ასევე — მეორე საერთაშორისო ომის დროსაც. სამაგიეროდ, როცა ომები დათავდენ, იმავე სოციალისტებმა თავის ერის ნდობა მიიღეს და სახელმწიფოს მართველობაც ხელთ აიღეს.

პირველ საერთაშორისო ომის დათავების შემდეგ, ინგლისში მუშათა პარტიამ მიიღო სახელმწიფოს მართვა-გამგეობა. დიდი იმპერიის ყოფა-ცხოვრების მოვლა და დიდი მემკვიდრეობის თავის ერისათვის შენახვა სოციალისტურ მთავრობას თავს დააწვა და დაავიწყა წმინდა სოციალისტური მიზნები. დამორჩილებული ერებისათვის მხოლოდ რგვალი მაგიდა გამოიგონა, თითქოს ამით თანასწორობა განხორციელდებოდა (გაიხსენეთ მაგდონალდის მთავრობა, როცა მან მოიწვია დომინიონთა წარმომადგენელნი ლონდონში). ამ მთავრობამ ვერ მოახერხა სხვა გზით სიარული, რაც მის ერს სხვაზე უპირატესობას არ განუმტკიცებდა. ასეთივე ამბავი მოხდა რუსეთში, რევოლიუციის გამარჯვების შემდეგ. აქაც, სოციალისტებმა პირდაპირ რუსული პატრიოტიზმით გაიჟღინთენ და როცა რუსეთის იმპერიაში შემავალ ერებმა დამოუკიდებლობა-სუვერენობა მოითხოვეს, ისინი ყალბზე დადგნენ და ყოველი საშვალეებით შეებრძოლენ (რასაკვირველია, აქ მხედველობაში არ გვყავს ბოლშევიკები, ვინაიდან იმათ სოციალისტებად არ ვთვლიდით და არც ვთვლით). მათი საშვალეებები, ერების სურვილების საწინააღმდეგოთ, უფრო მაგარი გამოდგნენ, ვიდრე სხვა რომელიმე რუსული წრეებისა. მათი სოციალისტური რევოლიუციონერობა ნდობით იყო მიღებული საერთოდ მშრომელთა და განსაკუთრებით მუშა-

თა კლასის სოციალისტურ წრეებში (რასაკვირველია ეს ასეც უნდა ყოფილიყო). მათი, რუსული, დამოკიდებულობა პატარა ერების საკითხებზე გადამწყვეტ მნიშვნელობის იყო. და განა დღემდისაც არ ამტკიცებდნენ, რომ რუსეთში შემავალ პატარა ერებს არ აქვთ საშუალება დამოუკიდებლად იარსებონ ეკონომიურად და პოლიტიკურად! ისინი დიდი რუსეთიდან გამყოფით დაილუპებიანო და ამიტომ მხოლოდ და მხოლოდ რუსეთთან უნდა იყვნენო. ე. ი. დიდი რუსეთის იმპერიის საზღვრებში მოთავსებული სიმდიდრე, მისი მრეწველობა და მარაგი არის ნამდვილი ფუძე სოციალიზმის და ყველას დამაკმაყოფილებელიო.

მათ დებულებებს დიდ ანგარიშს უწევდნენ სოციალისტურ ინტერნაციონალში შემავალნი და ზოგიერთ პატარა ერის შვილებისათვისაც დამაჯერებელი გახდნენ. სწორედ ასეთი მოსაზრებები იყო იმის მიზეზი, რომ, სოც. ინტერნაციონალის თავმჯდომარემ, ვანდერველდემ, რა რე გაიარა რუსეთი ციმბირამდე, განაცხადა: რომ ბოლშევიკური გზაც სოციალიზმის გზა არისო; მხოლოდ განმარტა:—თავისებური იაო.

ორი სოციალიზმი კი არ არსებობს და არც შეიძლება იყოს. ის ხალხის სამსახურში უნდა იყოს და არა ხალხი მისთვის.

პირველი საფეხური კაცი-ადამიანის ნივთიერად განვითარებისა იწყება ოჯახით; შემდეგ სოფლით, სოფლიდან—საზოგადოებით,—მაზრით და ბოლოს სახელმწიფოთი. ეს თანდათან მალა-მალა ასევე შემთხვევით მოვლენად არ ჩაითვლება კაცი-ადამიანის ცხოვრებაში. იწყება ანით. ამიტომ იყო წამოყენებული სოციალისტებიდან პირველი მოთხოვნილება: ადგილობრივი თვითმართველობის დაარსება და მისი თავისუფლება. ადგილობრივი ხალხის თვითმართველობა ახლო არის თავის წევრთა ნივთიერ მდგომარეობასთან. კარგად ესმის მათი მოთხოვნილებები: რაჯორც ნივთიერი ისე სულიერიც. ამიტომ მისი უპირატესობა ნაცნობია სოციალისტებიდან. გვეტყვიან, ეს იყო მას ქამსა შინაო. დღეს პაერში ფრინვა და ატომიკა ამოკლებს მანძილსა და დროსაო და მითი წყდება ყველაფერიო. ვეთანხმები; მაგრამ, მაგარი ის არის, რომ ეს საძირკველიც უფრო განვითარებული და ფხიზელია. მაშ, თავის საგნო რამეს ის არ გააკეთებს. თავის მტერი არ გახდება. აქედან. ის, პირველი მოთხოვნილება სოციალისტებისა, დღესაც კანონად უნდა დარჩეს. საზოგადოების გაუქმება შეუძლებელი ხდება. ის თვით-მომქმედია და თავის ნებით უკავშირდება სახელმწიფოს. მთელი ერის ორგანიზმს, რადგან ეს კავშირი მისთვის სასარგებლოა. თუ ამით ხარალდება, მაშინ ის თავისთვის ოჩება და შეძლებისდაგვარად შეებრძოლება. დათმობას კომპესაციით აკეთებს. აქვს უფლება სოციალისტს ეს თავისუფლება წაართვას: ოჯახს,

სოფელს.—სახოგადობას? ჩვენის შეხედულებით არ აქვს, რადგან მისგან ზიანი არავის მოსდის.

რომ დღეს ინგლისის მუშათა პარტიას არ მიეღო პრინციპი სრული თავისუფლებისა ყველა ერების ინგლისის იმპერიაში შემაჯალისა, მაშინ ის ვერ შეძლებდა ხელეყო შინაურ სოციალურ რეფორმებისათვის. მან კარგად გაიგო, რომ ვებერთელა, აპრელეებული სახელმწიფო, ძნელი მოსავლელია და ყოველივე პროვოკაციის მომვლინებელია და მუდმივი ხმლის ტრიალით უნდა ადგეს ხალხს თავზე. ნამდვილმა სოციალისტურმა მოსაზრებებმა ის ამ გზაზე დააყენა. ესე იგი; ის დაადგა ნამდვილ დემოკრატიულ გზას. მით ეროვნული ერთული შეიქნა ფუძედ სოციალისტური თვითმოქმედებისა. აქედან,—რამდენად პატარაა სახელმწიფო და ერთნაირი სხეულისა, იქ უფრო ადვილია სოციალიზმის განხორციელება და მისგან ხალხისთვის სამსახური. განა ბოლშევიკური ველურობა მარტო ლენინ-სტალინის სურვილებზეა აშენებული? ისინი მხოლოდ აღმასრულებელია რუსეთის იმპერიალისტური მიდრეკილების და ამ მიდრეკილებას მხოლოდ ბოლშევიკური უხეშობა შეეფერება. ნუ თუ გასაგები არ არის «მილიუკოვიზმი»! ის რომ სავსებით გამოხატავს რუსულ მიდრეკილების პატრიოტიზმს! დიდი იმპერია, განუყოფელი და ამ მიზნით, სტალინთან ხელჩაკიდებული, ერთად მიდიან—მიიმდეროიან; ურთი-ერთის კი ეშინიათ: «შტიკი» გვერდში მოსწრებით რომელიმე არ ატაკოს. ასეთი შინაური ბრძოლა სასახლის გადატრიალებისა, სხვა წრებშიც ხდებოდა. მაგრამ ჩვენ გვაინტერესებს სოციალიზმი და სოციალისტების ვალდებულება კაცობრიობის წინაშე.

ზემოდ მაყვანილი დებულებები ჩვენ გვარწმუნებს, რომ ყოველივე ის, რაც ხალხის ცხოვრების შემსუბუქებას ხელს შეუწყობს, შესაძლებელია მხოლოდ პატარა-ძირითად ორგანიზაციებიდან. იქ ერთნაირი და ერთგვარი მოქნილი ტაქტიკის წარმოება გაადვილებულია და გარეშეებისათვისაც წასაბაძი ხდება. თვალს ნუ დავხუჭავთ და ტრაბახად ნუ ჩამოგვართმევნ, რომ ვიტყვი: საქართველო განა ამის მაგალითი არ არის? ორი წლინახევრის განმავლობაში მან სოციალისტების ხელმძღვანელობით, მთელი ქონებრივი გადატრიალება მოახდინა უსისხლოდ და უმტროდ. ერის სხელი ერთი და განუყოფელი შეიქნა, იმ დროს, როცა დიდ აპრელეებულ რუსეთში, საშინელი სამოქალაქო ომის სისხლის ღვრა ვითარდებოდა. აქედან,—პატარა ერებს უფრო ადვილია შეუძლია სოციალიზმს დაუახლოვდეს. მისი შვილები უფრო კარგად იცნობენ ურთი-ერთს და მით მეტი მორიდებით და პატივისცემით მოეპყრობიან ურთი-ერთის ინტერესს. განა ამით ის, პატარა ერი, კარჩაკეტილი და განცალკევებული რჩება დანარჩენ კაცობრიობიდან! ეს შეუძლებელია და არც მოითხოვს ამას მისი ინტერესი. წინააღმდეგ; ის თვით შეეცდება კავში-

რი იქონიოს სხვებთან და მეგობრული დამოკიდებულებით თავისი მიაწოდოს და თვითონაც მიიღოს სხვებისგან. ასე გვესმოდა და გვესმის სოციალიზმის დანიშნულება. ჩვენი შეხედულებით, ყველა სოციალისტი ამ გზით უნდა მიდიოდეს ხალხის სამსახურად. თორემ, დიდი «ტრიბუნიდან» ლამაზი სიტყვების წარმოთქმა და «ოვაციების» მიღება გარეშეებიდან, არაფერი სოციალისტობა არ არის.

პატარა ერების თავისუფლად ამოქმედება ნამდვილი დემოკრატიული და სოციალისტიური პრინციპია. ვინც ამის წინააღმდეგია, ის არა სოციალისტია.

ლ. ქლენტი.

რომი. ივნისი 1949 წ.

აღმირალი აღმს კერკი.

როგორც ვიცით, ამერიკული კომიტეტის თავმჯდომარეთ დანიშნა აღმირალი კერკი.

კერკი რამდენიმე წელიწადს იყო ამერიკის ელჩათ მოსკოვში. იცნობს იქაურ მდგომარეობას, როგორც პოლიტიკურს, ისე ხალხის სულიერ განწყობილებას კომუნისტური რეჟიმისადმი. მისი დანიშვნა, თუ არჩევა, ხელმძღვანელათ ისეთი საზოგადოებრივი ორგანიზაციისა, როგორიცაა ამერიკული კომიტეტი, იმდენათ მნიშვნელოვანია პოლიტიკურათ, რომ მას არ შეეძლო არ მიექცია ფართე საზოგადოების დიდი ყურადღება. მას ვრცელი წერილი უძღვნეს ამერიკის თითქმის ყველა დიდმა გაზეთებმა და მათ შორის, მეტად გავლენიანმა გაზეთმა, «ნიუ-იორკ-ტაიმს» მა, საიდანაც ჩვენ მოგვყავს ზოგიერთი ადგილები.

გაზეთი, პირველ ყოვლისა, ხაზგასმით აღნიშნავს იმ სიტყვებს, რომელიც წარმოსთქვა კერკმა, როცა მიიღო თავმჯდომარის თანამდებობა: «ჩვენი მტერია სტალინის რეჟიმი, მონებათ გადაქცეული საბჭოთა კავშირის ხალხები კი ჩვენი მეგობრებია»-ო.

აღმირალი—განაგრძობს გაზეთი—თავის საკუთარი დაკვირვებით მოსკოვში დარწმუნდა, რომ საბჭოთა კავშირის ერების ინტერესებს არაფერი საერთო არ აქვს კრემლის გაუმადლარ იმპერიალიზმთან. ეს ერები იძულებული არიან იმუშავონ უკიდურეს სიღარიბეში, რომ მისცენ სტალინს სახსარი მისი პოლიტიკური ექსპანსიისთვისო.

გაზეთი მოგვავაზნებს, რომ ამერიკული კომიტეტი შესდგა შეერთებულ შტატების მოქალაქეთა იმ ჯგუფისაგან, რომელმაც მიზნათ დაისახა მხარი დაუპირის ემიგრანტებთა შორის ანტი-სტალინურ მუშაობას და გაუწიოს მას მატერიალური დახმარება.

ის აღნიშნავს, რომ სანამ ბ. კერკი, ამერიკის კომიტეტის

თავმჯდომარე გახდებოდა, გერმანიაში შესდგა სხვადასხვა ემიგრანტულ ჯგუფების თათბირი, რის შესახებ ზოგიერთ რუსულ გაზეთებში დაიბეჭდა ისეთი წერილები, რომლებიც მოწმობენ ამ ჯგუფების ერთიმეორისადმი უნდობლობას. ერთი ემიგრანტი ლიდერის განცხადებით—კომიტეტში კერკის მონაწილეობა ნათელ ჰყოფს, რომ ამერიკის შტატები მიზნათ ისახავენ მოაწყონ ემიგრანტების გაერთიანება. ეს კი, უუქველათ, ხელს შეუწყობს სხვადასხვა ჯგუფთა შორის თანამშრომლობის დამყარებას.

დიდი ხანი არაა, რაც ერთმა დიდმა უპარტიო ჯგუფმა გამოაქვეყნა მოწოდება ევროპის და ამერიკის ყველა ემიგრანტებისადმი, ბოლო მოუღონ პარტიათა შორის დავას, რათა შესაძლებელი გახდეს რკინის ფარდის იქით დარჩენილ მოძმეთა ტანჯვა-წვალებების შემსუბუქება.

გაზეთის ახრით, კერკის ერთი უმთავრესი ამოცანაა—მიღებისას საერთო მუშაობაში მონაწილეობა უკრაინის, ბელორუსიის, კავკასიის და სხვა ერების წარმომადგენელთ. კერკის პრესტიჟს შეუძლია დაარწმუნოს ეს წრეები, რომ ამერიკის კომიტეტი არ უწყობს ხელს არავითარ განსაკუთრებულ ველიკორუსულ ინტერესებს სხვა ერების ინტერესთა საზიანოთ, რაშიდაც მას დღემდე ბრალს სდებდნენ.

ადმირალ კერკის განკარგულებაში არის სწორი და სარწმუნო იმფორმაცია და თან ყოფილი ელჩის პრესტიჟი. ყოველივე ეს დიდად შეუწყობს ხელს მუშაობის ნაყოფიერებას. წინააღმდეგ ცდებს ხელს უშლიდა და წინ ეღობებოდა შური. უნდობლობა და უთანხმოება მცირე ერების უფლებების შესახებ. ყველა, ვისაც სწყურია მშვიდობიანობა და გული შესტკივა საბჭოთა მიერ დამონებულ ერებისადმი, უსურვებენ ადმირალ კერკს მისი მისიის ნაყოფიერათ დასრულებას—ათავეებს გაზეთი.

ზემოთ მოყვანილი «ნიუ-იორკ ტაიმს»-ის ეს წერილი იმდენათ მკერამეტყველურია, რომ კომენტარიებს არ საჭიროებს. მიუხედავად ამისა, ჩვენ მაინც გვინდა ხაზი გაუსვათ იმას, თუ რამდენათ სინამდვილემ დაადასტურა ქართველობის მიერ გაბედულათ აღებული პოლიტიკური გზის სისწორე. ამ გზის წინააღმდეგ ამტყდარი დავა-ყვირილი—ეს რა კომიტეტი, ვილაც რუს-ებრაელების მიერ ინიციატივა რუსეთის მთლიანობის დაცვაზე აგებული, ამ კომიტეტს არამც თუ ამერიკის მთავრობასთან კავშირი არ აქვს, პირიქით, ის მას უპირდაპირდებოდა და სხვა ამგვარი «სიბრძნე» სინამდვილემ გააქარწყლა და გაანიავა.

უბრალო მოლაყბეთ და უსაქმურთ, რომელთაც არასოდეს არაფერი გაუკეთებიათ, გარდა სხვისი გაკეთებულის კრიტიკისა და გაწბილებისა, შეეძლოთ ამერიკული კომიტეტის მნიშვნელობას ვერ მიმხვდარიყვენ. თქმა არ უნდა, ჯერ კიდევ ბევრი რამაა მოსაწესრიგებელი და მოსაგვარებელი,

მარა ერთი დაკვირვებით ცხოვრებაში არაფერი არ კეთდება. მთავარია მოვლენის მიმდინარეობის შეცნობა, მისი ალღოს აღება და თავის აქტივობით და შიგ ჩარევით მისთვის სასურველი მიმართულების მიცემა.

«ნიუ-იორკ ტაიმს»-ის ასეთი ენერგიული გამოსვლა კომიტეტის და მისი პროგრამის სასარგებლოდ მეტად სიმპტომატიურია. მას, რასაკვირველია, გადამწყვეტი მნიშვნელობა არ აქვს, არარაჟს ერებს ჯერ კიდევ ბევრი ბრძოლა და მუშაობა დასჭირდებათ ამერიკის საზოგადოებრივი აზრის გასამარჯვებლათ. მაგრამ მთავარია ის, რომ გზა ამ გამარჯვებისათვის უკვე ნახულია და ახლა თვით ამ ერებზეა დამოკიდებული როგორ ფართოთ ისარგებლებენ ამით.

ვისბადენი ამ ბრძოლის და ასეთი მუშაობის მხოლოდ ერთი ეპიზოდი იყო, საჭიროა მისი გაგრძელება და ერთა თავისუფლების დროში გაბედულათ სვლა. ვინც ამ გზას არ გაყვება—ის ბრძოლის გარეშე და მისი შორიდან მაყურებელი დარჩება...

გვ. ურატაძე.

წერილი სპარტაკოვს.

მოგვყავს ჩვენ მიერ მიღებული ზოგიერთი ცნობები შემოკლებით: «საბჭოთა ხელისუფლება, რომელიც გაფაციცებით ატარებს საომარ სამზადის, ყველაფერს შეეზა ზურგის გასამაგრებლად: ძალდატანება, დახვრეტა, დატუსაღება, გადასახლება. სისტემატიური წმენდა არასაიმედო პარტიულ ელემენტების, — გადაიქცა ყოველდღიურ მოვლენად. ოსმალეთის მონაწილეობა კორეის კონფლიქტში გახდა მიზნად საშინელ რეპრესიების მუსულმანურ მოსახლეობის წინააღმდეგ მთელ საბჭოთა კავშირში. შეიქნა შთაბეჭდილება, რომ თითქოს საბჭოთა კავშირის სამხრეთ საზღვრები საიმედო აღარ არიან, რამაც გამოიწვია სამხრეთის ფრონტის გამაგრება.

... მსოფლიოს კონფლიქტის შესაძლებლობას კრემლის პროპაგანდისტები აღარ მალავენ, მაგრამ ყველაფერს ამას ხსნიან, არა საბჭოთა ხელისუფლების აგრესიული პოლიტიკით, არამედ ანგლო-ამერიკის ბოროტი ზრახვებით, საბჭოთა ხელისუფლებისადმი სიძულვილით... მოსახლეობის დიდი უმრავლესობა დაშინებულია მომავალი ომის განაღდგურებელი შედეგებით. არავის ეჭვი არ შედის იმაში, რომ თუ ომი ატყდა, ომს კრემლი წააგებს.

მოსკოვის აღვირ ახსნილმა საომარ პროპაგანდამ და მომავალ ომში ატომიურ ენერჯის გამოყენების საშიშროებამ, მათ იმედები არ გაუშართლა. პარტიის რიგებში შეიქნა პანიკა და ხაოსი. მაგივრად იმისა, რომ ეს პროპაგანდა კრემლის

ირგვლივ შექმნიდა ერთსულოვნებას, შთაბერავდა საომარ სულს,—შეიქმნა შთაბეჭდილება, რომ ომი მაინც სულერთია წაგებულია და მსხვერპლის გაღება საჭირო აღარ არის. ამ ფსიქოლოგიურ შეცდომის გამოსასწორებლად, მოსკოვის ჯანბაზებმა მიმართეს ახალ ტაქტიკას, და დაუწყეს მტკიცება შეშინებულ მოქალაქეთ, რომ მათი მეცნიერები გაცილებით წინ დგანან ევროპა-ამერიკის მეცნიერებზე. რომ მათი ატომური ენერჯია უფრო ჭკაცილებით ძლიერია ევროპა-ამერიკის ატომიურ ენერჯიაზედ...

საბჭოთა პროპაგანდის ახალი თეზისების მიხედვით საბჭოთა საგარეო პოლიტიკის ფორმულა შემდეგია: «კაპიტალისტური ქვეყნები მიექანებიან სოციალურ და ეკონომიურ კრიზისებისკენ, უმუშევრობა და მასების გალატაკება; ეს პროცესი დაჩქარებული იქნება აუტანელი სამხედრო ბიუჯეტით და შორეულ აღმოსავლეთში გაუთავებელი კოლონიალური ომებით თავისუფლებისთვის მებრძოლ ერების წინააღმდეგ. კაპიტალისტური სისტემა ვერ გაუძლებს აუტანელ სამხედრო ხარჯებს. გაიზრდება შინაგანი წინააღმდეგობა, რომელსაც მოყვება საგარეო გართულებები და მაშინ ჩამოკრავს ზარი სტალინის მოქმედებისთვის»-ო...

მუსათა მდგომარეობა.

ბოლშევიკები კარგად გრძობენ, რომ საბჭოთა ხალხის ფიზიკური, მორალური და მატერიალური დონე მინიმალურია, დაიწყეს მათი გულის მოგება, ამ მიზნით უკანასკნელ ხანებში, ბაზარზე გამოუშვეს ფართე მოხმარების საგნები, 20% ფასების დაკლებით. ეს ღონისძიება ტარდება დიდი ღონისძიების ქვეშ: «კაპიტალისტურ ქვეყნებში ყველაფერი ძვირდება, ფართე მოხმარების საგნები ბაზრებიდან ქრება, ჩვენში კი საქონელი დღითი დღე მატულობს და ფასები კი კლებულობს», ან კიდევ: «უცხოეთში უმუშევრობა დღითი-დღე იზრდება და საბჭოთა სამოთხეში კი მუშა სამუშეოებით უზრუნველყოფილია»-ო და სხ. სინამდვილე სრულიად წინააღმდეგს ღაღადებს. მართალია ფასებმა დაიკლეს ოციოდე პროცენტით, მაგრამ გადასახადები გადიოდა 25 პროც.—30 პროც. ხელფასი კი დარჩა ძველი. თუ მივიღებთ მხედველობაში, რომ საბჭოთა სინამდვილეში მრეწველი და ვაჭარი იგივე სახემწიფოა, აშკარა იქნება თუ ფასების დაკლება ვისთვის დარჩა სასარგებლო...

რვა საათის სამუშაო დღეს საბჭოთა მოქალაქისთვის სანატრელი გახდა ქალაქად კომუნალური გადასახადები, 1946 წლიდან 5 ჯერ გაიზარდა. კერძო ბინების მიწის რენტა და დაზღვევის გადასახადი 50 პროც. გაიზარდა. 1939 წლის გამოცემული ბრძანება მუშა-მოსამსახურეთა წარმოებაზე მიჯაჭვის შესახებ და გაცდენა-დაგვიანებისთვის გამოცემული უმკაცრესი კანონი, რომელიც ომიანობის დროს შესუსტდა,—

ვხლა მთელი თავისი სისასტიკით გადავიძეს. სასამართლოში ინდივიდუალური საქმის გარჩევას, რომ ველარ ასწრებენ შემოიღეს კოლექტიური გასამართლება და ერთი და იგივე ბრალდებისთვის გამოაქვთ სტანდარტიული განაჩენები საქმის სრული გამოძიებისა და სათანადო მიზეზების შემოწმების სრულიად ყურადღების მიქცევის გარეშე.

გლეხების მდგომარეობა.

გლეხების მდგომარეობა კიდევ უფრო გაუარესდა. დღეს გლეხი იძულებულია დამატებითი გადასახადი აძლიოს მთავრობას, მაგალითად, კოლწევრის საკარმიდამო მიწის ნაკვეთზე ერთი წლის განმავლობაში იხდიდა 1940—46 წლების განმავლობაში 800—1200 მანეთს, დღეს ამას ამ ფერდობზე გაშენებულ ნარგავებს ძირეულად უთვლიან და აწერენ 4 სახის გადასახადს, სასოფლო სამეურნეო, კულტურული, თვითდაბეგვრა და სახემწიფო დაზღვევას... კოლმეურნეობის თავმჯდომარის უფლება გაიზარდა, მათ შეუძლიათ დასაჯონ კოლმეურნეები თავის შეხედულებისდა მიხედვით, შეუმცირონ შრომის დღეები, ჩამოართვან პირად სარგებლობაში დატოვებული ნაკვეთი მთლიანად ან ნაწილი, გარიცხონ კოლმეურნეობის წევრი და გააძევეს სოფლიდანაც კი. თუ საჭიროა გადასცენ იგი უშიშროების სამინისტროს, როგორც მისი ბრძანების არ შემსრულებელი, საბჭოთა ხელისუფლების წინამდევნი და სხ... ერთი სიტყვით, იგი კოლმეურნეობის სოფლის პატარა ღმერთია, კრემლის მიერ მოვლინებული, რომლის ხელშია კოლმეურნის სული, ხორცი, ცლო-შვილი და ლუკმა პური, და მასვე შეუძლია დასვას კოლმეურნის ყოფნა არყოფნის საკითხიც...

«ამერიკის ხმა»-ს ქართული გადმოცემა.

ამ შემთხვევამ დიდი შთაბეჭდილება დატოვა საქართველოში. პარტიულ რიგებშიც კი ეტყობა ერთგვარი ინტერესი. ზოგიერთ მათგანში გაიღვიძა რაღაც სიამოვნების ძალამ მშობლიურ ენაზე უცხოეთიდან გადმოცემის მოსმენის დროს...

ამერიკის საგარეო მინისტრის აჩესონის სიტყვა აქ გავიგეთ პირველად ბობოლა კომუნისტებისგან. ამ შემთხვევამ ისეთი დიდი შთაბეჭდილება მოახდინა, რომ პარტიულ წრეებში დაბნეულობა შეიტანა და თვით გაავრცელეს ხმა ამერიკიდან ქართულ ენაზე გადმოცემის შესახებ... ჯერ-ჯერობით გადმოცემის შინაარსზე ლაპარაკი ძნელია, მაგრამ ერთი კი ცხადია, რომ დიდი ყურადღება უნდა მიექცეს საქართველოს მართონეტულ მთავრობის მოქმედების ყოველ-დღიურ კრიტიკას და აქტუალურ საკითხის სისწორით გაშუქებას. საინტერესოა, რომ კომპარტიის ცეკის მდივნის კ. ჩარკვიანის განკარგულებით დაიწყო კომპანია წარმოებებში და დაწესებულებებში «ამერიკის ხმა» ს მოსმენის საწინამდევოთ. პრო-

პაგანდა სწარმოებს შემდეგი ლოზუნგით: «ქართველი თავადები და ფაშისტები ამერიკის კაპიტალისტებისა და ომის გაჩაღების სამსახურში»... მუშა-მოსამსახურებებს აღებინებენ რეზოლიუციებს საზეიმო აღთქმით, რომ არასდროს არ მოუხმენ საზღვარ-გარეთიდან კაპიტალისტების აგენტების გადმოცემას და მათ ცილისწამებას სოციალისტურ სამშობლოსა და საბჭოთა წყობილების წინააღმდეგ, რომ ისინი უპასუხებენ შრომის ნაყოფიერების კიდევ უფრო გაზრდით... ამ რეზოლიუციებს დიდის ზეიმით იღებენ, მაგრამ კრების გათავების შემდეგ კომუნისტებიც კი ცდილობენ დაიპირონ უცხოეთიდან გადმოცემა და გაიგონ ახალი ამბები...

დევნილი.

ს ი ტ უ ვ ა,

წარმოქმნილი ხ. ჩიკვილაძის მიერ 9 ხეტეკმბერის ქართველთა საზოგადო კრებაზე.

ძვირფასო მეგობრებო,

მე, რასაკვირველია, მიზნათ არ მაქვს ისეთი რამე ვსთქვა, რომელიც რეპლიკებს გამოიწვევს. მაგრამ თუ მაინც მოხდა, მე წინასწარ ვაცხადებ, არც რეპლიკებზედ, არც რაიმე შეკითხვაზედ არაფის პასუხს არ გავცემ, იმ მოსაზრებით, რომ მე არ მინდა ჩემმა ნათქვამა კამათის ხასიათი მიიღოს და ამ კრებულს ზედმეტი დრო დავაკარგვინო. მე მინდა მხოლოდ, მეგობრებო, ორიოდე სიტყვით ზოგიერთი ძველი და ახალი ამბებები მოგაგონოთ. როდესაც თქვენ საქართველოს გრძელ ისტორიას გადახედავთ და დააკვირდებით, დაინახავთ რომ დასაწყისიდან დასაბამამდინ, ზოლებივით მოყვება პატარა შავი წერტილები. მე ვსთქვი, რომ პატარა, მაგრამ დიდათ მავნებელი და საზიანო ჩვენი ერის საქმიანობისათვის. მაგალითად, მეთორმეტე საუკუნეში თამარ დედოფალმა საქართველოს შეუქმნა ოქროს ხანა, მან ქართველი ერის ცხოვრება ააყვავა და გააფართოვა; მის ირგვლივ მტრულათ განწყობილ მეზობლებს ყველას პირში ლაგამი ამოსდვა. აი იმ დროს, როდესაც თვითოული ქართველი და მთელი საქართველო ვალდებული იყო ამ გენიოსს ადამიანს გვერდში ამოსდგომოდა და მისი გენიალურ საქმის წაყვანაში დახმარებოდა, სწორეთ აქ აღმოჩნდნენ ეს შავი მავნე წერტილები და მას აუჯანყდნენ; ხელის შეწყობის მაგივრათ დიდათ ხელს უშლიდენ მისი გენიალური საქმის წაყვანაში. აქედან მოკიდებული მრავალი მოღალატე ოთარ-ბეგები, ციციანოვები და ფალავან-დიშვილები ახსოვს ჩვენი ქვეყნის ისტორიას, მაგრამ ამას დავანებოთ თავი, რადგან შორეულ წარსულს ეკუთვნის. გავიხსენოთ გუშინდელი ამბავი, ყველა ჩვენთაგანის მიერ ნახული ათას ცხრაას ოცდა ერთს წელს (1921 წ.), ორიოდე ქართ-

ველი ერის უღირსმა ნაძირალა შვილებმა ორჯონიკიძე-ბუღუ მდივანის სახელწოდებით რუსეთის ბარბაროსებს შემოუძღვენ და თავისუფალი საქართველო დააპყრობიეს. როგორც ხედავთ, ეს მავნე ელემენტები მეოცე საუკუნეშიდაც გრძელდება.

ამ ორი წლის წინეთ, პატივცემულმა ნოე ცინცაძემ დიდებულათ დამუშავებული და დალაგებული საჯარო მოხსენება გააკეთა. იქ სრული სისწორით იყო აღნიშნული საქართველოს გამანათვისუფლებელი ბრძოლის გზები. როდესაც მოხსენება დაამთავრა ბატონი რეზო გაბაშვილი ადგა და ალბათ საკრიტიკო ბევრი არაფერი დაურჩა, მაგრამ მაინც უთხრა: ეს ყველაფერი კარგია, რაც შენ დაგიწერია, მაგრამ ჩვენ თქვენ ვერ გენდობითო. სიტყვა სიტყვით, ჩვენ თქვენ ვერ გენდობითო. რაშია. მეგობრებო, ეს ერთიმეორისადმი უნდობლობა და ერთი მეორის შორის დაუსრულებელი შურისა და სიმძულვარის თესვა? ნუ თუ ვინმე ფიქრობს, რომ ასეთი მოქმედებით ჩვენი ქვეყნის საქმეს წინ წასწევს? არა მეგობრებო, ეს არის დიდათ მავნებელი და საზიანო ჩვენი ქვეყნისა და ჩვენი ერის საქმიანობისათვის, ჩვენ ყველამ კარგათ უნდა ვიცოდეთ, რომ ჩვენი ქვეყნის ხსნა და მისი კეთილდღეობა მხოლოდ და მხოლოდ ქართველი ხალხის ერთობაშია, და ყველა ქართველი პოლიტიკური მოღვაწე, განსაკუთრებით ის პირები, რომლებიც ხელმძღვანელობის როლს კისრულობენ, მთელი თავის შესაძლებლობით და ენერგიით აი ამ ქართველი ხალხის ერთობას და მის მუიდროთ შეკავშირებას უნდა ემსახურებოდნენ, თუ მათ უნდათ კეთილსინდისიერათ და პირნათლათ თავისი ვალი მოიხადონ ჩვენი ქვეყნის წინაშე.

არაეინ იფიქროს, რომ მე მთავრობის დამცველათ გამოვდიოდე, მთავრობას ჩემი დაცვა არ სჭირია, მაგრამ ის კი ძალიან სულითა და გულით მინდა, რომ ჩვენს ქართველობაში სიმართლე და სამართლიანობა იყოს დაცული. ნუ თუ ამ ხელისუფლებას ის უნდა ჩაეთვალოს გაუთავებელ დანაშაულებათ, რომ ორმილიონ ნახევარი ქართველებით ორას მილიონიანი თავიდან ფეხმდის შეიარაღებული რუსეთი ვერ დაამარცხა. მე ფიქრობ, სამართლიანი მსაჯული ამას დანაშაულებათ ვერ ჩათვლის. ან შეიძლება ის არ იყოს ყურადღების ღირსი და ფასიანი, როდესაც თქვენ საქართველოს გრძელ ისტორიას გადახედავთ, დაინახავთ, რომ ქართველი ერი არასოდეს აღმოხავლეთი, დასავლეთი საქართველო და ყველა მისი კუთხეები ისე მუიდროთ გაერთიანებული არ ყოფილა, როგორც ის მოხდა იმ ხელისუფლების ხელში ათას ცხრაას ჩვიდმეტში (1917 წ.). ან შეიძლება ის არ იყოს ყურადღების ღირსი, როდესაც თქვენ გაიხსენებთ რევოლუციის პირველ დღეებს, დაინახავთ, რომ ვებერთელა რუსეთის იმპერიაში არ დარჩენილა არც ერთი კუთხე, არც დიდი, არც პატარა, არც წმინდა რუსები და არც მასში შემავალი წვრილი ერები,

სადაც საშინელ სამოქალაქო ცეცხლის ხანძარს არ გადაეგლოს, ათეული მილიონებით ხალხი სისხლის მორევში არ ჩამხრჩვალაყოს. ერთად ერთს გამონაკლის შეადგენს ჩვენი პატარა საქართველო, მიუხედავად იმისა, რომ იგი ირგვლივ მტრებით იყო შემოსალტული, ის მაინც აი ამ აბოზოქრებულ ცეცხლიდან სრულიათ უვნებლათ გამოვიდა. როგორ ფიქრობთ მეგობრებო, და თქვენ განსაკუთრებით ახალგაზდებო, ეს ბედნიერება ქართველ ხალხს ზეციდან ჩამოუვარდა? არა მეგობრებო, ეს იყო სწორეთ შედეგი კარგი და გონივრული სწორი მუშაობის. რასაკვირველია, როცა ადამიანი ყოველდღიურ საქმიანობაში ხარ, არ შეიძლება სადმე შეცდომაც არ შეგეპაროს, მაგრამ ეს ხომ ბოროტება არ არის. მაშ სად არის ამ დაუსრულებელი უნდობლობის ძირი. მე მინდა ჩემი სიტყვა დავათავო ჩემი უაღრესათ გულწრფელი ნატვრით.

ჩემი გულწრფელი ნატვრა იქნება რომ, ამ მუდმივი, ერთიმეორისადმი უნდობლობას, ამ მუდმივი ერთი-მეორის შორის შურისა და სიმძულვარის თესვას ბოლო მოღებოდეს და ჩვენ ყველანი ავმალელებულყოფილვიყოთ იქნამდის, რომ თვითეული ჩვენთაგანის გულში დამკვიდრებულიყოს ერთიმეორესადმი ძმური სიყვარული, ერთი-მეორისადმი მეგობრული პატივისცემა და ერთი-მეორისადმი უაღრესათ ნდობით აღჭურვა.

მ ლ რ ი ბ ი ი ე რ ი შ ი.

«ივერია» განაგრძობს თავის სანაქებო ხელობას: თავს უსხმის ყველას, ვინც კი ებრძვის ჩვენი ქვეყნის ოკუპანტებს. მთელი მისი მეოთხე ნომერი სავსეა ასეთი თავდასხმებით, ზოგზე პირდაპირ, ზოგზე შემოვლით და ზოგზე ზურგიდან. განსაკუთრებით ნიშანშია ამოღებული ჩვენი ეროვნული მთავრობა, რომლის არსებობა მას მოსვენებას არ აძლევს.

როცა კითხულობ ამ წერილებს, აკვირდები მათი ავტორების საქმიანობას—გვეგონებათ ყველაფერი გათავებულია, სამშობლო განთავისუფლებულია, მტერი უკუქცეულია, ყოველგვარი საგარეო დაბრკოლებანი დაძლეულია და რჩება მხოლოდ შინაური საკითხები: ბრძოლა პარტიათა შორის, ერთიმეორის ანგარიშის გასწორება, მთავრობის გადაადგება და ახალის არჩევა და სხ. და სხ. სწორეთ რომ ამათხუე ნათქმინი: კამეჩი წევს და იცოხნის, თავის ამინდი ჰკონია.

ლაფში ჩაფლული ურემი, შინ მიტანილი ჰკონია.

ასეთი იერიშები წინეთაც ყოფილა, მაგრამ მართალი გითხრათ, ასეთი დაკნინებული მოწინააღმდეგე, არას დროს გვეყოლია. ამათ არც ცოდნა აქვთ და არც უნარი გაერკვენ ჩვენს ირგვლივ შექმნილ მძიმე და ათასგვარად დახლართულ

საერთაშორისო პოლიტიკურ მდგომარეობაში და რომ ეს თავის გონებრივი უძლურება დაფარონ—იგინებიან, ილანძლებიან, იგონებენ ათასგვარ ჭორებს და უხვად აწვდიან ყველას—შინაურს და გარეშეს.

მთელი ქართული რეაქცია დღეს ჩვენი პარტიის და ჩვენი ხელმძღვანელობის წინააღმდეგ არის შეერთებული და წაკაპიწებული გვებრძვის. ასე რომ მათი ბრძოლის მთავარი მიზანი შეიქნა არა კომუნისტური რეჟიმი, არა მოსკოვის ბატონობა, არამედ ამ რეჟიმის წინააღმდეგ მებრძოლი ორგანიზების გატეხა-დასუსტება. და თუ დღემდე ეს სამარცხვინო ბრძოლა მხოლოდ შინაურ ფრონტზე სწარმოებდა, ახლა ის საგარეო ფრონტზედაც განაახლეს. დაიწყეს ჩუმ-ჩუმად დაბეჭდება უცხოელებთან და აღარ ერიდებიან არაფერს, ოღონდ-კი ეროვნულ მთავრობას სახელი გაუტეხონ, ნდობა შეუწყონ და ხელი შეუშალონ მას პოლიტიკური დახმარების მიღებაში.

უცხოელების ჩვენზე გულის აცრუებას და ჩაჩუმებას დიდი ხანია ცდილობს მოსკოვი, მაგრამ დღემდის ვერ შესძლო. თუ როგორ დაინტერესებულია ამაში მოსკოვი, ნათლათ სჩანს, ნიუორკის გაზეთ «როსია»-ში (№ 75), დაბეჭდილ კომუნ. პოლიტ-ბიუროს ვრცელი დადგენილებიდან, სადაც ნათქვამია: «გამოინახოს შესაფერი საშვალეებიანი ემიგრაციის დასარღვევით და ამ მიზნით მათ შორის იქნეს გადასაროლილი ასეულები, დაითესოს შუღლი ორგანიზაციებში და მიმართოს ისინი მეთაურთა წინააღმდეგ. მიღებულ იქნას ყოველნაირი ზომები ორგანიზაციათა ცალკე წევრების სახელის გასატეხათ, განსაკუთრებით გამოჩენილ ხელმძღვანელების» და სხ. აი რა მიზანს ისახავს ჩეკა და მისი პატრონი და როცა აქ ასეთ რამეს ხელს უწყობენ, სიტყვით თუ წერით, შეგნებულათ თუ შეუგნებლათ—ჩვენ გვაქვს სრული უფლება ვსთქვათ, რომ ისინი წყალს ასხამენ «ჩეკას» წისქვილს და შეველიან მის აბრუნებაში!

ჩვენი მოწინააღმდეგენის ზნეობრივ-პოლიტიკური ღირებულება ჩვენ კარგათ ვიცით და სწორეთ ამიტომ ვერიდებოდით მათთან კამათს. ვფიქრობდით, ბოლოს და ბოლოს, ჩვენი ლანძლვა-გინებით გულს მოიჯერებდნენ და გაჩუმდებოდნენ. მაგრამ მათ ეს ჩვენი სიჩუმე ბოროტათ გამოიყენეს და რადგან ეს, სხვის თვალში ბეწვის მაძიებელნი, აღარ ცხრებიან, იძულებული ვართ ზოგი რამ მაინც მოვავლოთ.

მთელ ამ უმგვანო კამპანიას აწარმოებს დღეს «ივერია» და მისი ხელმძღვანელობა გაბაშვილ-პატარიძის მეთაურობით. სამწუხაროა კია, რომ ყოველივე ეს ხდება ნაც.-დემოკ. პარტიის ფირმით. ერთხელ შ. ამირეჯიბი სწერდა: «ჩვენ, ეროვნულ-დემოკრატები ღმერთმა მით დაგვსაჯა რომ ლიდერის მაგიერ ბ. კედია მოგვცა»-ო. და თუ ამის თქმა შეიძლება ოღონდ კედიაზე, თქვენ ადვილათ წარმოიდგენთ რამდენათ დი-

დი უნდა იყოს დღევანდელი ეროვ.-დემოკრატიების ცოდვა, რომ ღმერთმა მათ ლიდერთა გაბაშვილ-პატარაძემ მისცა.

ესენი ორივე ჩვენი ძველი ნაცნობია. ამათში პირველია, რასაკვირველია, გაბაშვილი. გაბაშვილი მუდამ და ყოველთვის ინტრიგანი და გაუტანელი იყო. ერთხელ მის შესახებ «თ. გ.» სწერდა: «გაბაშვილის ადგილი სავიქეთშია და არა პოლიტიკურ პარტიაში»-ო. მეორე ავტორი იმავე გაზეთში მას ეძახის «სინონიმს ინტრიგანობისას, გესლიანს და შხამით სავსეს». კიდევ უფრო საინტერესოა მისი დღევანდელი ადიუტანტი მანველიშვილი, რომელიც სწერდა იმავე გაზეთში: «გაბაშვილი მუდმივი თანამშრომელი იყო რუსული რეაქციონური ჟურნალისა»... «რუსების მიერ გროშებით მოსყიდული ქართველი მოღალატეა»... «გაბაშვილი გამოდის საჯაროთ, როგორც დამცველი «მთლიანი და განუყოფელი» რუსეთის»... «მოუწოდებს ქართველ ბავშვებს დაუბრუნდნენ სამშობლო კერას, რუსეთს»-ო და სხ. და სხ.

ასეთია ბ. გაბაშვილი მორალის, პოლიტიკის და გონების მხრივ. რატომ არის ასე? ჩვენ გვგონია იმიტომ რომ მასში იბრძვის ორი სული: ქართული და სპარსული. შესახებდავთ წინიდან ის ნამდვილი ქართველია. მაგრამ პროფილში—უეჭველათ სპარსელი. ორ სულში ხან ერთი სპარბობს, ხან—მეორე, რაც დამოკიდებულია დედა-მიწის ბრუნვაზე: ახალ მთვარეზე სპარსული სული სპარბობს, ძველ მთვარეზე—ქართული. სამწუხაროთ ის მართლმადიდებელია. ეკლესიაშიც დადის, თუმცა ყოველ საღამოს დოქით ხელში მინდორში გადის, როგორც ამას ითხოვს მუსლიმანური სარწმუნოება. უკანასკნელი ომის დროს ის სალოცავათ «მექაში» წავიდა და იქ კარგა ხანს დაჰყო, მაგრამ ერთ ადგილას არ ჩერდებოდა, რადგან ფეხდაფეხ დასდევდა მას «წითელი ჯვარი» და მილიონიან ანგარიშებს სთხოვდა, თუმცა ამაოთ. გაბაშვილი «წითელ ჯვარს» კი არა, თავისთავს რომ აძლევდეს მცირეოდენ ანგარიშს მაინც, ბევრ რამეს უთუოთ მოერიდებოდა...

გაბაშვილს მხარს უმშვენებს ელ. პატარაძე. ამიტომ ისიც ცერებზე დგება, რომ მაღალი გამოჩნდეს. აწუხებს რომ პატარაძეა და არა დიდიძე. ამიტომაც რომ ის ეკამათება მხოლოდ და მხოლოდ ნ. ჟორდანიას. ლიდერი—ლიდერს ეკამათება! ის მართლაც რომ ლიდერობს! ან კი რატომ არა! ხომ გაგიგონიათ—უძალდა ქვეყანაში კატას აყფებდნენ.

ეს გაბაშვილის პოლიტიკურ მორალზე აღზრდილი პატარაძე ხშირათ იმეორებს თავადის გვარს და მასთან ურთიერთობას. ამის პასუხს ის და მისი ამსონები, ამავე ნომერში, სხვა ადგილას წაიკითხვენ. აქ კი გვინდა მხოლოდ შევეკითხოთ «ივერია»-ს რედაქციას:—იცის თუ არა მან რომ ეს თავაძე არა ერთხელ ყოფილა ეროვ.-დემოკრატიების ლიდერების წეველი? იცის თუ არა მან, რომ ერთი ამ ლიდერთაგანი რაღაც მოლაპარაკებასაც კი აწარმოებდა მასთან? იცის თუ არა

მან რომ მისი ხელმძღვანელთაგანი მაშინ აპირებდა შერიგებას და საქართველოში გაბრუნებას, როცა თავაძე არც კი იყო აქ? იცის თუ არა მან რომ ე. წ. «ცენტრის» ერთი საპატიო თავმჯდომარე ზეიმს უმართავდა იმავე თავაძეს? იცის თუ არა მან რომ ხსენებული «ცენტრი»-ს გამგეობის ერთი წევრი არამც თუ დადიოდა მასთან, მისი დავალებით სხვებსაც ეპატიჟებოდა მასთან? იცის თუ არა მან, რომ ამავე «ცენტრი»-ს მეორე წევრმა, მესამე წევრთან ერთად, ოფიციალური კომიტეტიც კი შექმნეს ემიგრაციის საბჭოთა ხელისუფლებასთან შესარიგებლათ აქაური საელჩოს საშუალებით? იცის თუ არა მან, რომ იმ კრებაში, რომელსაც მისი გადმოცემით ემიგრაციის დაშლა დაუდგენია—მონაწილეობას იღებდა ერთი მისი ლიდერთაგანი, რომელიც დღესაც მისი უმთავრესი თანამშრომელია? იცის თუ არა მან... მაგრამ კმარა. დანარჩენი სხვა დროს.

ახლა კი უნდა აღვნიშნოთ აი რა: «ივერია»-ს იმავე ნომერში დაბეჭდილია იმავე პატარიძის მოხსენება. დაბეჭდილი მოხსენება ისე არ გავს წაკითხულს, როგორც დღე არ ჰგავს ღამეს *) ამ დაბეჭდილ მოხსენებაში არის მუხლი: «ასეთი მეთოდის ფიზიკური მსხვერპლი გახდა ჩვენი რამდენიმე დიდი პოლიტიკური და სახელმწიფო კაცი, რომელთა დაკარგვას დიდ ნაკლათ განიცდის ემიგრაცია»-ო. ასეთი «ფიზიკური მსხვერპლი» ემიგრაციაში ჩვენ ვიცით მხოლოდ ერთი: ესაა მინისტრი ნ. რამიშვილის მოკვლა. და თუ რა როლი ითამაშეს «ივერია»-ს ზოგიერთმა მიმდევრებმა ამ მკვლელობაში და მკვლელის გასამართლების პროცესში—ამის შესახებ გამოძიება ჯერ კიდევ არ დასრულებულა და როცა დასრულდება—«ივერია» ნათლათ დაინახავს ვინ იყო მსხვერპლი და ვინ მკვლელი, მანამდე კი ურჩევთ ჩუმად იყოს, იცოდეს რომ ჩვენ სრულიად არ ვფიქრობთ გამოვლმა გამოდავებით—გაღმა რამე შევარჩინოთ.

«ივერია»-ს ყველა წერილების აღნიშვნა არც საქიროსა და არც საინტერესო. მაგრამ ერთი კი მაინც უნდა გამოვყოთ. ესაა ვინმე უზუბლაძე. მართლაც რომ მაგარი უზუბლი უნდა ჰქონდეს ადამიანს, რომ ამდენი სისაძაველ შეთხზა, მიაწერო მოწინააღმდეგეს და მერე ებრძოლო უენ მიერვე მოჭორილ ამბებს!...

საბრალო «ივერია»! აფსუსი კია რომ ის ამ სახელს ატარებს...

ნაცნობი.

*) «ივერია» კმაყოფილებით აღნიშნავს რომ «პატარიძის მოხსენებამ დანიშნულ მიზნებს საესებით მიაღწია». თუ ეს მიზანი იყო ემიგრაციის დაშლილობის გაღრმავება, ამ მოხსენებამ მართლაც რომ მას დიდი სამსახური გაუწია.

ნოე ურდანიას დაბადების წლის თავი.

ამა წლის 15 იანვარს ჩვენ მცხოვან ხელმძღვანელს ნოე ურდანიას შეუსრულდა 84 წელი. ამ დღის აღსანიშნავათ მის ბინაზე თავი მოიყარა დიდძალმა საზოგადოებამ. იყვნენ წარმომადგენლები ყველა პოლიტიკური პარტიების და ქართული ასოციაციის თავმჯდომარე უ. აბდუშელი. ზეიმი გახსნა ევ. გეგეჭკორმა, რომელიც მხურვალე სიტყვით მიესალმა იუბილარს და ზეიმის ხელმძღვანელობა გადაულოცა რ. არსენიძეს, რომელმაც თავისებურ მხურვალე და გრძნობიერი სიტყვით მიმართა ნოეს, უსურვა მას ხანგრძლივი სიცოცხლე ქართველი ერის საკეთილდღეოდ. სიტყვებით მიმართეს მას ბ-ნ გიორგი კვრესელიძემ, ქ-ნ ლ. აბდუშელისამ და აგრეთვე ახლო მეგობრებმა. ნოე ურდანიამ მადლობა გადაუხადა დამსწრეთ. მან აღნიშნა რა ზოგიერთ ორატორთა მიერ მოხსენებული მისი ოპტიმიზმი—მან სთქვა: მართალია მე მუდამ ოპტიმისტი ვიყავი და ვარ, მაგრამ მე მას მუდამ ვკრებდი ქართველი ერის წიაღიდან, მისი რწმენიდან, რომლის ლამპარსი ჩაუქრობელია, იმედი გაუტეხელია. მას აქვს მუდმივი სურვილი იყვეს თავისუფალი და არის დარწმუნებული, რომ გაიმარჯვებს. მან უსურვა დამსწრეთ ამ გამარჯვების რწმენით შეიარაღდნენ, რომ ყველანი მოესწრებიან თავისუფალ სამშობლოს ხილვას...

ჩემი მადლობა.

დიდ მადლობას ვუცხადებ ყველა იმთ ვინც მომილოცეს ჩემი დაბადების 84 წელი, როგორც პარიჟის, ისე მის გარეთ მცხოვრებ ქართველ ემიგრანტებს.

ნ. ურდანია.

საქართველოს კათალიკოს-პატრიარქის კალისტრატეს გარდაცვალება.

ჩვენს დაპყრობილ სამშობლოში სარწმუნოება იდევნება, ხელისუფლება ყოველგვარ ღონისძიებას ხმარობს იგი თავის მიზნებისთვის გამოიყენოს.

ქართველ ერს მუდამ ახასიათებდა რწმენის პატივისცემა, მისი სასოებით მოპყრობა. სასულიერო წოდებამ და მისმა მწერლობამ თავის დროზე უდიდესი სამსახური გაუწია ქართულ კულტურის დამკვიდრებასა და წარმატებას; მაშასადამე ჩვენში სარწმუნოება ერის სულიერ სამკაულს და საგანძურს წარმოადგენს, რომლის დარაჯი და ხელმძღვანელი უაღრესად მძიმე პირობებში გახდა განსვენებული კათალიკოსი კალისტრატე. ადამიანი დიდი ცოდნისა და ბუნებისა, ღრმა მტრწმუნე და კეთილი... ოკუპაციის ხანის ისტორიის ფურცელი უსათუოდ დადებითად მოიხსენიებს ამ დიდ ადამიანის სახელს, რომელსაც უსათუოდ მოუხდა ბილიკებით სვლა ერის სულიერ ტკივილების შესამსუბუქებლად...

ს. ვ. ვიკითელი.

გასული წლის 27 დეკემბერს, ხანმოკლე ავადმყოფობის შემდეგ, სოფელ ლევილში გარდაიცვალა ცნობილი მხედარი სვიმონ წერეთელი. მისმა დაკარგვამ ღრმა მწუხარება გამოიწვია ქართულ საზოგადოებაში. სოფელში მასთან მიდიოდნენ, რომ მისი მომხიბლველი, მომაჯადოებელი მუსიკით დამტკბარიყვნენ, ლტოლვილის მძიმე სევდიანი დღეები დაიწყებისთვის მიეცათ და ერთ დღეს მაინც თავი წარმოედგინათ საკუთარ სოფელში... ასეთი თბილი ატმოსფერო შექმნა ამ გულწრფელ პატრიოტმა, სამშობლოს მოყვარულმა. დამოუკიდებლობის დაცვისთვის გაშლილ ფრონტებზე თავდადებულ მებრძოლმა, 1924 წლის აჯანყებაში მონაწილემ უცხოეთში დალია სული და თან წაიღო ყველასგან სიყვარული და პატივისცემა.

XXX

ზ ა ძ პ რ ი ა ჩ ი ზ უ ა .

დავკარგეთ იშვიათი მშრომელი და ერთგული ამხანაგი. დავკარგეთ ზაქარია ჩიჩუა. ის გარდაიცვალა 30 დეკემბერს ლევილში, ასაკის 76 წლის და დასაფლავებულ იქნა იქვე.

ზაქარია იყო ხელობით ფარმაცევტი. მოწოდებით პოლიტიკური მებრძოლი და ორგანიზატორი. პირველათ მან გამოიჩინა თავისი პოლიტიკური ნიჭი 1905 წ. გახდა თბილისის ამქართა და ნოქართა მოძრაობის მეთაური და ხელმძღვანელი. მისი მაშინდელი პსევდონიმი იყო «მეხაშე». მისი მუშაობით და მეთაურობით ჩაერია ეს ორგანიზაციები ბრძოლაში ნიკოლოზ მეორის რეჟიმის წინააღმდეგ და ისინი მუდამ უჭერდნენ მხარს მუშათა გაფიცვებს.

როცა რევოლუციის დამარცხდა რუსეთში, დამარცხდა საქართველოშიაც. ზაქარია გადავიდა არალეგალურ ბრძოლის ნიადაგზე; აწყობდა საიდუმლო წრეებს, როგორც თბილისში, ისე პროვინციაში. მისი მუშაობა ამ მხრივ დიდი იყო ჭიათურაში, შემდეგ ბათუმში, სადაც ის დატყვევებულ იქნა, გაასამართლეს და მიუსაჯეს სამუდამო გადასახლება ციმბირში, საიდანაც დაბრუნდა რევოლუციის შემდეგ.

საქართველოს დამოუკიდებლობის დროს ის მეთაურობდა ნაციონალური სიმდიდრის სააფთიაქო ნაწილს. აქ უცხოეთში ის შეუდგა ჩვენი არქივების და პარტიული დოკუმენტების მოვლა-შენახვას, მთელი არქივის წეს-რიგში მოყვანას. ერთი სიტყვით მას უსაქმოდ ვერ გააჩერებდა ვერავინ, მუდამ აინტერესებდა საზოგადო საქმეები. ის მუდამ ფიქრობდა მხოლოდ ჩვენს საქმეებზე, ჩვენ დოკუმენტებზე და მოყავდა წეს-რიგში თავისუფალი საქართველოს ნაშთები.

დავკარგეთ ერის და სოც.-დემოკ. პარტიის დიდი მუშაკი და მეგობარი. ამხანაგი.

კოლონელი ლუი კოკე.

ამა წლის 22 იანვარს გარდაიცვალა საქართველოს ერთგული მეგობარი კოლონელი ლუი კოკე.—რომელსაც ქართველი საზოგადოება კარგად იცნობდა. მთელი ათეული წლების განმავლობაში არ ყოფილა შემთხვევა, რომ იგი არ გამოსულიყო ქართული საზოგადოების წინაშე თავის მხურვალე, გრძობიერი და გამამხნეველი სიტყვით. მას კარგად ჰქონდა შესწავლილი ქართული საკითხი, იცოდა ქართველი ერის სატიკვრები, გაცნობილი იყო მის მიმდინარე ბრძოლას დამოუკიდებლობის დასაბრუნებლად. მთელი თავის ენერგიით, თავდადებული შრომით, სიტყვით და ბეჭდვით იგი ამ ბრძოლას მხარს უჭერდა, პროპაგანდას ეწეოდა. ქართველმა საზოგადოებამ დიდი მწუხარებით გაიგო მისი დაკარგვა. მის დასაფლავებაზე მხურვალე სიტყვით გამოვიდა ჩვენი თანამემამულე ბ-ნი ალ. ჩხენკელი.

პაკოთველოზა უცხოეთში.

პ ა რ ი შ ი.

ნაფე ცინცადის მოხსენება.

20 იანვარს ქართველ საზოგადოების წინაშე მოხსენებით გამოვიდა ნაფე ცინცადე, რომელიც ბ-ნ დავით სხირტლაძესთან ერთად წარგზავნილი იყო ეროვნულ საბჭოს აღმასრულებელ კომიტეტის მიერ—ამერიკელთა თაოსნობით მოწვეულ თათბირზე ვისბადენში. მომხსენებელმა თავის შესავალ სიტყვაში ნათლად და მკაფიოდ გამოხატა ის გზები, საითკენაც უნდა მიემართებოდეს ჩვენი ეროვნული საქმიანობა. ხსენებულ თათბირზე ესრებოდნენ რუსების ხუთი ორგანიზაციის და აგრეთვე რუსეთის ფარგლებში მომწვევდელ ჩაგრულ ერთა წარმომადგენელი. მოხსენებიდან გამოირკვა მრავალი საინტერესო მომენტები ჩვენი ურთიერთობისა რუსების მიმართ, და ჩვენი დელეგატების ეხერგიული და ნაყოფიერი მუშაობის შედეგათ ეროვნული საკითხის სათანადო ნიადაგზე დასაყენებლათ; კეროთ საქართველოს საკითხი, რომლის სუვერენული უფლების აღიარება უდავოთ იქნა მიჩნეული. მოხსენების შემდეგ გაიმართა ახრთა გაცელა-გამოცელა.

ექიმ გობა ხოჭოლაგას მოხსენება.

დიდალ საზოგადოების წინაშე კვირას 2 მარტს ექიმ კ. ხოჭოლაგამ წაიკითხა მეტად საინტერესო მოხსენება საექიმო მეცნიერების შესახებ.

შესავალში მან მოიხსენია განსვენებულ ექიმ ვახტანგ ლამბაშიძის დამსახურება ამ დარგში და ის ღვაწლი, რომელიც მას მიუძღვის საქართველოში რამოდენიმე ახალი სამკურნალო მეთოდის შემოღებისთვის. შემდეგ ის შეეხა საექიმო მიღწევებს, როგორც ტერაპევტიულ, ისე ქირურგიულ ნაწილში.

მიუხედავათ საგნის ვიწრო სპეციალობისა, მომხსენებელმა ჩინებულად შესძლო მდაბიო და გასაგებ ენით დიდი ინტერესი გამოეწვია საზოგადოებაში, რომელმაც მადლობის ნიშნად მხურვალე ტაშისცემით დააჯილდოვა მომხსენებელი.

ვასო ლაბაძის მოხსენება.

25 ნოემბერს ქართველ საზოგადოების წინაშე ანხ. ვ. ლაბაძემ გააკეთა მოხსენება შემდეგ თემაზე: «საკაცთაშორისო ამბები,—საქართველო და რუსეთი». მომხსენებელმა დაუპირისპირა რა მეცნიერული სოციალიზმის მთავარი პრინციპები რუსულ ბოლშევიზმს, უტყუარი საბუთებით მან ნათელი გახადა ამ ორი დოქტრინის რადიკალური სხვაობა, უდაო ქუმმარტებათ გახადა ბოლშევიზმის რუსული ბუნება, პან-

სლავიზმის უდაო სახე—სოციალიზმის ნიღაბ ქვეშ. მიმდინარე აქტიურულ პოლიტიკურ ურთიერთობის სფეროში მან უდიდეს ყურადღების ღირსად აღიარა ამერიკა-ოსმალეთის კავკასიური პოლიტიკის კომბინაცია. დასასრულ მომხსენებელმა მოუწოდა დამსწრეთ ეროვნულ ერთიანობისაკენ. აზრთა გაცვლა-გამოცვლაში მონაწილეობა მიიღეს: რ. არსენიძემ, გრ. ურატაძემ, გრ. წერეთელმა, ტ. წულაძემ და გ. მოდებაძემ... თავის საბოლოო სიტყვაში მომხსენებელმა პასუხი გასცა მოკამათეთ...

ო ნ გ ლ ო ხ ი.

სიამოვნებით აღვნიშნავთ ბ-ნ ან. გუგუშვილის შრომას, რომელმაც საინტერესო წერილი მოათავსა «ეასტრკურტ»-ში გასული წლის დამლევს შემდეგი სათაურით: «კავკასიის ერთა ბრძოლა თავისუფლებისთვის»...

ჩვენმა ამბ. კ. იმნაძემ ვრცელი წერილი მოათავსა «ტე აზიკატე რევიუ»-ში... სადაც იგი დაწვრილებით აცნობს ინგლისელ მკითხველებს—ბოლშევიზმის წარმოშობის ისტორიას, მის რუსეთში გამეფებას; თებერვლის რევოლუციის დღეებს და ამიერ კავკასიის ამბებს, საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადებას, დაკარგვას და მის მოსაპოვებლად გამართულ ბრძოლებს.

ა მ ე რ ო ტ ა.

ამა წლის თებერვლის პირველ რიცხვებში ნიუორკში მოხდა ყრილობა ახალად დაარსებულ ამერიკულ-უკრაინულ საზოგადოების, რომლის მიზანია გააცნოს ამერიკის საზოგადოებრივ აზრს უკრაინელ ერის ისტორია და მისი ხალხოსნური ბრძოლა თავისუფლებისათვის. საქ. ს.-დ. პარტიის საზღვარ-გარეთელ ბიუროს სახელით ამბ. ი. გოლდმანი მგრძნობიარე სიტყვით მიესალმა და მიულოცა ყრილობას. კრება დიდის თანაგრძობით შეხვდა ორატორს და მხურვალე ტაშით დააჯილდოვა.

ყრილობამ სხვა დადგენილებათა შორის, ემიგრაციის ანტიკომუნისტურ ძალთა გაერთიანებაში მონაწილეობის შესახებ წინასწარ აუცილებელ პირობათ აღიარა უკრაინის სუვერენიტეტის ცნობა.

ა ვ ხ ტ რ ი ა.

საქართველოს დაპყრობის 30 წლის თავზე, ჩვენმა ამბ. ნიკო იმნაიშვილმა მოათავსა საინტერესო წერილები აესტრიის ს.-დ. პარტიის 2 ცნობილ ორგანოში გრაცის და კლანგერვურტის «ზოე ცაიტუნგ»-ში, სადაც იგი დაწვრილებით აღწერს დამოუკიდებელ საქართველოში მოხდენილ რეფორმებს... ეროვნულ ცხოვრების წარმატებას, რომელიც შეწყვეტილ იქნა რუსეთის შემოსვლის გამო.

პარიზის სათვისტომოს წლიური კრება.

კვირას, 16 მარტს, შესდგა პარიზის ქართულ სათვისტომოს წლიური კრება. დღის წესრიგში იდგა გამგეობის მუშაობის გაცნობა და ახალი არჩევნები. კრება გახსნა გამგეობის თავმჯდომარემ შ. აბდუშელიძემ, რომელმაც მოკლე სიტყვით აღნიშნა საქართველოს კათალიკოსის კალისტრატეს გარდაცვალება და აგრეთვე კოლონელ კოკეს და ზ. ჩიჩუას დაკარგვა. კრებამ ფეხზე ადგომით პატივი სცა მათ ხსოვნას.

კრების თავმჯდომარეთ არჩეულ იქნა ბ-ნი გ. კერესელიძე. გამგეობის თავმჯდომარე კრებას აცნობს წლის განმავლობაში გამგეობის მიერ წარმოებულ მუშაობას. იხსენიებს თურადიდი შინაარსით ჩატარდა 26 მაისის დღესასწაული. გამგეობას მიუღია ზომები ამერიკის საგარეო მინისტრის აჩესონის შესანიშნავი მიმართვა ქართველი ერის მიმართ, ვრცლად გავერცხლებინა. აღნიშნავს 150 წლის დაპყრობის თავზე გამართულ კრებას, რომლის რეზოლიუცია გამოუქვეყნებია უცხო პრესას. მოიხსენია ის ზრუნვა, რომელიც გამგეობამ გასწია მოხუცთა თავშესაფარ სახლის შესაძენათ. აღნიშნა შობის ხის გამართვა და მომღერალ გუნდის შექმნის საკითხი და სხ.

სარევიზიო კომისიის სახელით პრ. ინჭკირველი ადასტურებს გამგეობის მიერ წარმოდგენილ გაწეულ მუშაობას და ანგარიშს. კრება მადლობას უცხადებს გამგეობას ნაყოფიერი მუშაობისათვის. ამის შეგ წამოყენებულ იქნა თავმჯდომარის ასარჩევათ ორი კანდიდატი შ. აბდუშელი და ლ. ზურაბიშვილი. კრებამ ხმის უმეტესობით, ფარული კენჭის ყრით, აირჩია შ. აბდუშელი.

გამგეობის წევრებად ერთხმად იქნენ არჩეულნი: ქ-ნი ირ. ბაგრატიონი, მ. დადიანი, ბ. ბ. ვ. ინჭკირველი, ვ. ტულუში, თ. ანთაძე, აკ. გამსახურდია, ალ. აბაშიძე, ვ. შუბლაძე და ნ. ბოკუჩავა. სარევიზიო კომისიაში: პრ. ინჭკირველი, ვასო ველიძე და აკ. ასათიანი.

„მეზობელი საქართველო“

გამოვიდა «ქართული ეროვნული საბჭოს» ორგანო «მეზობელი საქართველო».

ქურნალში მოთავსებულია: ნ. ქ., ევ. გეგეჭკორის, კ. გვარჯალაძის, გრ. ურატაძის, რ. არსენიძის და სხვა წერილები. მოთავსებულია აგრეთვე დეკლარაციები: სოციალ-ფედერალისტთა პარტიის უცხოეთის ბიუროს და გაერთიანებულ სოც.-დემ. ორგანიზაციისა, წაკითხული საბჭოს ყრილობაზე, ქართულრუსული პრესის მიმოხილვა, ნეკროლოგები და სხ...

პარტიული ცხოვრება.

გასული წლის 23 დეკემბერს, სოც.-დემ. პარტიის პარიზის ორგანიზაციაში ამხ. ნოე ცინცაძემ გააკეთა მოხსენება ვისბადენში ჩატარებულ მუშაობის შესახებ. აზრთა გაცვლა-გამოცვლის შემდეგ კრებამ ერთხმად მიიღო (ერთი ხმის წინააღმდეგ) ამხ. პ. სარჯველაძის მიერ წარმოდგენილი რეზოლიუცია: «ს.-დ. პ. პარიზის ორგანიზაციამ მოისმინა რა ამხ. ნოე ცინცაძის მოხსენება ვისბადენის თათბირის შესახებ, უცხადებს მას მადლობას იმ გაწეულ მუშაობისთვის, რომელიც მან ჩაატარა ვისბადენში, ავალებს ეროვნულ საბჭოს სოც.-დემ. ფრაქციას განაგრძნოს მუშაობა იმ ხაზზე, რაც გამონახულია ეროვნულ საბჭოს წესდებაში».

წერილი რედაქციის მიმართ.

პატივცემულო რედაქტორო!

«ჩვენი დროში»-ს № 10 მოთავსებულია პარიზის ქართველთა 9 სექტემბრის საზოგადო კრების ანგარიშები «იგი-ს ხელმოწერით. სიმართლის აღსადგენათ უურჩაღის მორიგ ნომერში გთხოვთ მოათავსოთ შემდეგი:

არავითარი მონაწილეობა საზოგადო კამათში მე არ მიმიღია და არც არავითარი წინადადება შემიტანია. ვაცხადებდი მხოლოდ რომ იმ დღის კრების იმ სახით მოწვევის წინააღმდეგი ვიყავი; და გამოვსთქვამდი სურვილს, რათა ყოფილიყო მიღებული ყოველგვარი ზომები, ვისგანაც ეს საჭირო იყო, რომ მომავალ ეროვნულ საბჭოში წარმოდგენილი ყოფილიყო ყველა სანდო ანტიბოლშევიკური ქართული ძალები.

ჩემმა განცხადებამ და სურვილმა გამოიწვია ბაგრატი წულაძის მჭერმეტყველური ჩარევა, რომელიც ისე მოხდენილათ მოყავს «იგი»-ს.

კეთილი და სოციალისტური საღამოთ

ვახე ლაბაძე.

3. ლაბაძის წერილის გამო.

ვერ გავიგეთ რაზედ ჩივის ვ. ლაბაძე! ჩვენ ვსწორდით: «საერთო კამათში შეკითხვების თუ წინადადების შემოტანით მონაწილეობა მიიღეს» თქო და ჩამოთვლილია გვარები მათ შორის ვ. ლაბაძეც. ეს არის და ეს. რა არის აქ «სიმართლის აღსადგენი»?..

თვით ლაბაძე სწერს: «ვაცხადებდი მხოლოდ, რომ იმ დღის კრების იმ სახით მოწვევის წინააღმდეგი ვიყავი»-ო და სხ. და უმატებს: «გამოვსთქვამდი სურვილს ყოფილიყო მიღებული ყოველგვარი ზომები ვისგანაც საჭირო იყო, რომ მომავალ ეროვნულ საბჭოში წარმოდგენილი ყოფილიყო ყველა სანდო ანტიბოლშევიკური ქართველი ძალები»-ო და

სხ. ნუ თუ ლაბაძემ არ იცის, რომ ჩვენგან «ყოველგვარი ზომები» იყო მიღებული, რათა ეროვნული მთლიანობა დამყარებულიყო, ვისთვის სჭირდება ესლა მას ამის განმეორება?..

როგორც ვხედავთ ვ. ლაბაძეს აზრიც გამოუთქვამს და წინადადებაც გაუკეთებია, სწორედ ამიტომ აღვნიშნეთ ჩვენც მისი გვარი სხვა მონაწილეთა შორის. მარა როგორც სჩანს ვ. ლაბაძე ამას არ ეძახის «მონაწილეობას» რატომ—ვერ გავიგია. იგი.

სერგო მურმანიძე.

გარდაცვალებულ ამხანაგ სერგო მურმანიძის დარჩენილ ნივთების განაღდებისაგან შემოსული თანხა უდრის 11.325 ფრ.

1) ამ თანხიდან გადაეცა 3.000 ფრანკი დასაფლავების ხარჯების შესავსებათ.

2) მის საფლავზე დადგმული ძეგლის ხარჯებმა შეადგინა 6.000 ფრანკი.

3) დარჩენილი 2.325 ფრანკი გადაეცა ჟურნალ «ჩვენი დროშა»-ს ფონდის გასაძლიერებლათ.

დახმარება «ჩვენი დროშა»-ს.

ქალ. სოშოლან რედაქციამ მიიღო ჩვენი თანამშრომლის ამხ. ილ. სალუქვაძის მიერ შეგროვილი თანხა, რისთვისაც როგორც მას ისე შემომწირველთ მადლობას უცხადებთ.

შემოსწირეს: ილ. სალუქვაძე, ნ. ორაგველიძე, დ. კვერდელიძე, ვ. სალუქვაძე, ქრ. ქვარცხავა, მ. ჭიჭიჭაძე—თითომ ათას-ათასი ფრანკი. ი. ზედგინიძე, კ. ციმბირელი, მ. ქლენტი, ვ. ანზულატას, დ. სოშოელი, შ. ქურციკიძე—თითომ ხუთას-ხუთასი ფრანკი. ლ. სალუქვაძე, ი. შავდია, ალ. შათირიშვილი, კრავეიშვილი, დ. დუიშვილი—თითომ ორას-ორასი ფრანკი. ს. ჭირაქაძე 300 ფრანკი. ვ. სალუქვაძე, გ. სალუქვაძე—თითომ ას-ასი ფრანკი. სულ 11.100 ფრანკი.

ლიაძე, მაჭავარიანი ერ., ხელაძე თითომ 300 ფრ.; ზურაბიშვილი, კირტავა თითომ ორასი ფრან.; ტოლონიძე, კობიაშვილი, მჭედლიშვილი, სარალიძე, ცაგარელი, გოგვაძე, ჭანტურია, წიკლაური, გაჩეჩილაძე, წერეთელი გრ., მგალობლიშვილი, ჩიკ., დეონეზა და მიხ. ჩუბინიძე თითომ ასი ფრანკი.

ვენეცუელადგან—ჩვენი მეგობრიდან 5 დოლარი.

ამერიკიდან—ი. გოლდმანისგან 3 დოლარი.

წინა ნომერში შეცდომით დაიბეჭდა: კვირკელია 5 დოლარი... უნდა იყვეს კეკელია 5 დოლარი.

ფული და დასაბეჭდი მასალები უნდა გამოიგზავნოს შემდეგი მისამართით:

P. Sardjveladzé.

35, rue de l'Aude 35. Paris (14)